

”VARSINKIN TÄLLAINEN RIKOS”

Seksuaalirikoksesta tuomittujen miesten käsitteitä rikoksestaan

---

Siltanen, Ina

Vähäkuopus, Saija

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

"VARSINKIN TÄLLAINEN RIKOS"

Seksuaalirikoksesta tuomittujen miesten käsityksiä
rikoksestaan

Siltanen Ina
Vähäkuopus Saija
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu 2012

Siltanen Ina ja Vähäkuopus Saija

"Varsinkin tällainen rikos" - Seksuaalirikoksesta tuomittujen miesten käsityksiä rikoksestaan.

Vuosi 2012 Sivumäärä 73

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia seksuaalirikoksista tuomittujen miesten käsityksiä rikoksestaan. Opinnäytetyötutkimus oli työelämälähtöinen ja se toteutettiin yhteistyössä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen sekä Turun vankilan kanssa.

Seksuaalirikollisia ei ole aiemmin tutkittu Suomessa tekijän näkökulmasta vaan tutkimukset ovat olleet viktimologisia. Opinnäytetyömme oli pilottitutkimus, joka antaa seksuaalirikoksesta tuomitulle äänen, jolloin tekijällä on mahdollisuus tarkastella rikostapahtumaa ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä tekijänäkökulmasta. Tutkimuksen tarkastelun kohteena olivat erilaiset kognitiiviset osa-alueet ja prosessit, jotka vaikuttavat seksuaalirikoksesta tuomittujen haitallisen käyttäytymisen taustalla. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoa haitallisen käyttäytymisen taustalla olevista tekijöistä ja siten vaikuttaa uusintarikollisuutta alentavasti. Opinnäytetyön tuloksista hyötyvät sosiaali- ja rikosseuraamusalan ammattilaiset, jotka työskentelevät seksuaalirikoksesta tuomittujen kanssa.

Tämä opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin lokakuussa 2011 toteutetuilla avoimilla haastatteluilta. Aineistoa varten haastattelimme seitsemää seksuaalirikoksesta tuomittua suomalaista miestä, jotka suorittivat rangaistustaan Turun vankilassa. Opinnäytetyötutkimuksen taustateoria sekä teoreettinen viitekehys koostuu pääosin ulkomailla tehdyistä tutkimuksista. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällön analyysillä.

Opinnäytetyötutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia kuin ulkomailla aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. Tuloksissa korostuivat etenkin teon kieltäminen osittain tai kokonaan sekä oman vastuun vähätteleminen. Yllättävä tulos tässä opinnäytetyötutkimuksessa oli voimakas ristiriita haastateltujen seksuaalirikoksia koskevien yleisten mielipiteiden, sekä oman teon ja siitä tulleen tuomion välillä. Haastateltavat kokivat joutuneensa epäsuotuisaan ryhmään ulkoisten syiden seurauksena. Haastateltavat eivät nähneet itsessään seksuaalirikolliselle tyyppilliseksi nähtyjä ominaisuuksia tai edellytyksiä siihen, että kielletty teko edes olisi mahdollinen.

Asiasanat: seksuaalirikollisuus, seksuaalirikolliset, kognitiiviset prosessit, ajatusvääristymät, kieltäminen

Siltanen Ina and Vähäkuopus Saija

“Especially a crime like this” - Convicted sex offenders’ perceptions of their own sex offences.

Year	2012	Pages	73
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to discover perceptions of convicted sex offenders about their sexual offence. This study is working life oriented and it has been implemented in collaboration with Turku prison and The Training Institute for Prison and Probation Services (RSKK).

Sexual offenders have not previously been studied from the offender's perspective in Finland. Instead, studies have mainly been victimological. Our thesis is a pilot study, which gives voice to sexual offenders and the offender has an opportunity to look at the criminal event and related factors from an offender's point of view. We examine cognitive processes like cognitive distortions and statements that include denial, excuses and justifications and the roles they play in sexual offending. Investigating the specific deficits that offenders have in cognitive processing will produce specific knowledge for creating tools to work with sexual offenders and thus affect recidivism. The results of this study will benefit professionals in social services and prison and probation services, who are working with sexual offenders.

The method of our research was qualitative. Seven offenders were interviewed in the prison of Turku in October 2011. The research method of this thesis was a semi-structured interview with open questions. The theoretical framework was based on foreign studies. The interview material was analyzed by using content analysis.

The survey results were similar to the foreign studies. The results highlighted denial of the offense, or some aspect of the offence and minimization of responsibility. Surprising results of this thesis were a significant discrepancy between offenders' opinions of sexual assaults and their own acts and the subsequent imprisonment. The interviewees felt that they had ended up in an unfavorable group as a result of external causes. They did not see the typical features of sex offenders in themselves or they did not recognize the prerequisites required so that the prohibited act could even be possible.

Keywords: sexual offending, sexual offenders, cognitive processes, cognitive distortion, denial

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Seksuaalirikollisuus Suomessa	9
2.1	Seksuaalirikosten määrän kehitys ja uusintarikollisuus	10
2.2	Lainsäädäntö Suomen rikoslaissa	11
2.3	Katsaus seksuaalirikollisuuden tutkimukseen	11
3	Seksuaalirikolliset	12
3.1	Raiskaajat	13
3.2	Pedofiilit	13
3.3	Seksuaalirikollisuus ja persoonallisuushäiriöt	14
3.4	Hyväksikäyttäjä-hyväksikäytetty hypoteesi	15
4	Kognitiivisuus ja käsitykset	15
4.1	Minäkäsitys ja maailmankuva	16
4.2	Defenssit ja coping-keinot	17
4.3	Attribuutiot	18
5	Ajatusvääristymät	19
5.1	Neutralointi, oikeutus ja järkeistys	20
5.2	Kieltäminen	22
6	Kognitiiviset prosessit seksuaalirikollisuuden taustalla	23
7	Tutkimuksen toteutus	26
7.1	Tavoitteet ja tutkimusongelmat	26
7.2	Haastattelut ja aineisto	27
7.2.1	Aineiston analyysi	28
8	Tulokset	32
8.1	Käsitys seksuaalirikollisista	32
8.2	Minäkuvan yhteys rikoskäyttäytymiseen	34
8.3	Teon kieltäminen	34
8.4	Muistamattomuus	36
8.5	Uhrin vähättely	37
8.6	Teon oikeutus	39
8.7	Ulkopuolisen tahon vaikutus tapahtumien kulkuun	40
8.8	Vastuun kieltäminen	41
9	Tulosten yhteenveto	43
10	Pohdinta	48
10.1	Kehittämisehdotukset	48
10.2	Eettisyys	51
10.3	Luotettavuus	52
10.3.1	Sosiaalinen suotavuus	53

	10.3.2Vastausten tulkinta ja tutkijan merkitys, sekä hermeneutiikan vaikutus tutkimukseen.....	53
11	Lähteet	56
	Kuvat	60
	Liitteet	61
	Liite 1 Saatekirje	62
	Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	63
	Liite 3 Seksuaalirikokset Suomen laissa	64
	Liite 4 Sisällönanalyysin esimerkkikaavio	69
	Liite 5 Esimerkkikaavio ryhmittelystä ja abstrahoinnista	70
	Liite 6 Tutkimuslupa.....	71
	Liite 7 Sisällön analyysin vaiheet -kaavio	73

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia seksuaalirikoksista tuomittujen miesten käsityksiä rikoksestaan. Tutkimus oli laadullinen tutkimus, johon haastattelimme Turun vankilassa seksuaalirikoksesta tuomittuja vankeja. Opinnäytetyömme oli työelämälähtöinen ja sen tuloksista hyötyvät sosiaali- ja rikosseuraamusalan ammattilaiset, jotka työskentelevät seksuaalirikoksesta tuomittujen parissa. Opinnäytetyömme pilottitutkimuksena päättyi osaksi Nina Nurmisen väitöskirjatutkimusta. Tuloksia hyödynnetään myös uusimpana tietona koskien seksuaalirikosvankeja uudessa yksilökuntoutus-koulutusohjelmassa. Laajemmasta näkökulmasta katsottuna työmme tarkoitus oli lisätä tietoa ja siten vaikuttaa rikoksen uusimista ehkäisevästi, joka on yksi rikosseuraamusalan pyrkimyksistä.

Taustamateriaali ja teoreettinen viitekehys on peräisin tutkimuskirjallisuudesta koskien seksuaalirikollisuutta, sekä kognitiivis-behavioraalista psykologiaa. Tutkimuksia seksuaalirikollisuudesta on toteutettu vähän tekijä-näkökulmasta ja kaikki Suomessa tuotettu tutkimustieto on pääasiassa viktimologista. Haastattelut antavat seksuaalirikollisille äänen. Tutkimuksen aineisto koostuu Turun vankilassa suoritetuista avoimista haastatteluista. Tutkimus keskittyy kontaktisiin seksuaalirikoksiin, jotka ovat eriteltyinä rikoslain luvun 20 pykälissä sekä luvun 17 § 22.

Tarkastelun kohteena ovat erilaiset kognitiiviset osa-alueet ja prosessit, jotka vaikuttavat seksuaalirikollisten haitallisen käyttäytymisen taustalla. Tutkinnan kohteena ovat käsitykset ja ajatusvääristymät, joiden on katsottu olevan rikokseen syyllistymiseen altistavia ja syyllistymistä selittäviä tekijöitä. Käsitykset seksuaalirikoksista ovat keskeisessä asemassa seksuaalisen väkivallan ymmärtämisen taustalla (Humppi 2009, 15) ja rikollisuuden ehkäisyssä (Ward & Sorbello, 2003). Ajatusvääristymien tarkasteluun sisällytämme niihin usein luokitellut oikeutuksen, vähättelyn, neutralisoinnin, kieltämisen ja järkeistyksen. Tarkastelemme myös syy-seuraussuhteita, joita seksuaalirikoksesta tuomitut antavat toiminnalleen. Sitä miten ihminen järkeistää syysuhteen tietylle teolle tai rikokselle Anderson ja Beattie (1995, 3) määrittää attribuutioksi, keskeiseksi psykologiseksi käsitteeksi kriminologiassa ja oikeudellisessa psykologiassa. Siihen miten rikokseen syyllistynyt selittää tekoa muille sekä itselleen, liittyy olennaisesti attribuution käsite (Stoat & Häkkänen, 2008).

Tavoitteena ei ollut saada täsmällisiä seksuaalirikollisten persoonallisuutta määrittäviä tuloksia, vaan ymmärtää paremmin seksuaalirikollisuutta ilmiönä tuomittujen käsitteellistäänsä rikostaan. Esimerkiksi miehillä saattaa olla hyvin epärealistisia ja stereotyyppisiä seksuaalisuuteen liittyviä käsityksiä naisista, mikä voi aiheuttaa haitallisia toimintamalleja (Hahto 2004, 471). Tutkimalla seksuaalirikollisten ajatusmaailmaa käsitysten ja ajatusvääristymien kautta, lisääntyy tieto seksuaalisesta väkivallasta ilmiön toimijuuden

kannalta tarkasteltuna. Seksuaaliseen väkivaltaan puuttuminen edellyttää tutkimustietoa uusintarikollisuudesta ja seksuaalirikollisuuden erityispiirteistä. (Koikkalainen 2002.)

Kognitiivisista prosesseista halusimme tarkastella erityisesti kieltämistä. Seksuaalirikollisille rikoksen kieltäminen ja vähättely on yleistä ja sen on katsottu olevan este tehokkaalle kuntoutukselle. Kieltäminen on mielletty kuntoutusnäkökulmasta umpikujana. (Marshall, Thorton, Marshall, Fernandez & Mann 2001.) Kieltäminen voi olla osittain aktiivista torjuntaa tai kieltäminen saattaa myös toimia tiedostamattomasti minän puolustusmekanismina (Kokkonen 1995, 9). Uudet tutkimukset kuitenkin puhuvat puolestaan, että kuntoutus rikoksen kieltäjille on osoittanut hyödylliseksi. Näin ollen kieltämistä ei pitäisi nähdä esteenä, vaan sitä tulisi tulkita uusimpien tutkimusten mukaisesti ihmisen normaalina käytöksenä koskien omaa sosiaalisesti tuomittua tekoa. (Maruna & Mann 2006.)

Aiheen valitsimme sen ajankohtaisuuden vuoksi. Seksuaalirikokset ovat puhuttaneet mediassa kautta aikojen ja vuoden 2011 aikana erityisesti esille on noussut seksuaalirikoksista tehtyjen ilmoitusmäärien kasvu. Raiskauksia on 2000-luvulla ollut vuosittain keskimäärin 317, kun taas raiskauksia ilmoitettiin 438 vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla. Lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä tuli tietoon 940, mikä on lukumääräisesti yli kaksi kertaa niin paljon kuin keskiarvo on ollut 2000-luvun aiempina vuosina. (Tilastokeskus). Vuosittain käsiteltyjen lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen määrä on kasvanut voimakkaasti koko 2000-luvun ajan. (Hinkkanen, 2009.)

Seksuaalirikollisuudesta on kansan keskuudessa aina ollut uskomuksia ja yleiset mielipiteet ovat kannattaneet tuomioiden koventamista ja vastustaneet raiskaajien kuntouttamista. On kuitenkin huomattu, että vangin vapautuessa seksuaalirikoksen ongelmat eivät jää muurien sisäpuolelle, vaan päinvastoin, monet sosiaalisen elämän ongelmat saattavat vankilatuumioiden aikana jopa pahentua. (Kokkonen 1995.)

Kiinnostuksemme aiheeseen heräsi noin vuosi ennen opinnäytetyöprosessin alkua, jolloin ammattikorkeakoulun kurssillamme laadullisena tutkimustyönä tuli tutustua aiheeseen, josta ei ole entuudestaan tietoa tai kokemusta. Totesimme, että vaikka kaikilta löytyy omat mielipiteensä seksuaalirikollisista ja rikollisuudesta, niin faktuaalista tietoa usein ei ole. Tämä herätti meidät siihen, kuinka vähän tiedämme aiheesta tosiasioiden pohjalta ja halusimme oppia aiheesta lisää. Kun valmistumme rikosseuraamusosalta, on rikastuttavaa omata mahdollisimman kattava tietopohja rikollisista eri rikollisuuden lajeihin peilaten. Orientaatiovaihe ja aiheeseen tutustuminen alkoi tuolloin median ja muiden näkökulmien seuraamisena.

Seksuaalirikoksesta tuomittujen käsityksiä omasta rikoksestaan eivät muut pysty heidän puolestaan kertomaan. Vaikka suuntauksia käsitysten yhteneväisyydestä on saatu uusimmissa behavioraaliskognitiivisuutta painottavissa kriminologisissa tutkimuksissa, on tärkeää kuulla käsityksimaailmaa kuvattuna henkilökohtaisesti. Avoimella haastattelulla on mahdollista selvittää seksuaalirikoksesta tuomittujen käsityksiä, tulkintoja, asenteita ja mielipiteitä.

Seksuaalirikosten tulkinta ja ymmärtäminen herättää paljon kritiikkiä ilmiön ollessa arkaluontoinen sekä vallitsevien asenteiden ollessa jyrkästi tuomitsevia. Kuitenkin yksittäisten tekijöiden ymmärtämisen kautta ilmiötä on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi ja löytää näin keinoja vaikuttaa uusintariskiä alentavasti.

2 Seksuaalirikollisuus Suomessa

Seksuaalirikokset koetaan usein yhteiskunnallisena ongelmana, kuten Kokkonen (1995, 1) mainitsee ”vaikka raiskaus on ennen kaikkea yksilöön kohdistuva rikos, sen tekijälle ja uhrille koituvien seurausten takia raiskausta voidaan Suomessakin pitää myös yhteiskunnallisena ongelmana.” Seksuaalirikoksista inesti, käsitteenä ja ilmiönä, on moraalisesti paheksuttu ja kielletty kaikkialla maailmassa (Helkama 2009). Seksuaalirikokset ovat olleet eri muodossa tunnistettu ja kriminalisoitu historiassa vuosisatojen ajan. 1800-luvun puolivälissä kootussa Suomen kansalliseepoksessa Kalevalassa on viitteitä seksuaalirikollisuuteen, teon paheksuttavuuteen ja sen kieltämiseen. Lemminkäisen oli kuoltava, koska hän oli tämän murhaajan silmissä syyllistynyt ankarasti tuomittavaan rikokseen, inestiin, eikä hän alistunut teon seuraamuksena yhteisöstä eristämiseen. Lemminkäinen laulettiin suohon, josta tämä, tulkintojen mukaan, huusi vielä viimeisessä säkeessään kieltäen syyllistymisensä rikokseen. (Kalevalaseuran vuosikirja 84. 2005, 205.)

Seksuaalirikollisuus on mediassa nostettu esille usein sensaatiohakuisesti muun väkivaltarikosuutisoinnin kanssa. Tiedotusvälineiden merkitys pelon aiheuttajana on suuri silloin, kun ihmisiltä puuttuu rikollisuudesta omakohtaisia kokemuksia. (Niemi 2008.) Uutena piirteenä 1990-luvulla oli, että etusivuaiheeksi nostettiin väkivaltarikosten seuraamusten lievyys. Väkivallanpelon lisääntyminen on noussut yhteydessä lisääntyvään väkivalta uutisointiin. Lisäksi naisten ja nuorten osuus on etusivun juttujen uhreista suurempi, kuin näiden ryhmien osuus on todellisen väkivallan uhreista. (Kivivuori, Kemppe & Smolej 2002.)

Pääosin näkyvät kannanotot seksuaalirikollisuuteen liittyen vaativat kovempia tuomioita. Lisäksi usein vaaditaan rikoksista tuomittujen henkilöllisyyksien ja osoitetietojen paljastamista. Keskustelupalstoilla, niin lehdissä kuin internetissä, halutaan seksuaalirikollisille vankeusrangaistuksen lisäksi vielä julkista häpäisyä, joka tulisi

henkilöllisyyden paljastamisen myötä. On selvää, että henkilöllisyyksien tullessa julki, esiintyisi oman käden oikeutta ja muita seuraamuksia.

2.1 Seksuaalirikosten määrän kehitys ja uusintarikollisuus

Seksuaalirikollisuuden näkökulmasta tehdyt uhritutkimukset viittaavat siihen, että rikoksen piiloon jääminen on edelleenkin yleistä. Etenkin kun kyseessä on raiskauksen yritys tai fyysisen seksuaalisen koskemattomuuden loukkaus. Tämä pätee myös yrityksen lisäksi toteutuneisiin tekoihin. Uhritutkimusten perusteella raiskausten ja raiskausyritysten määräksi on arvioitu vuositasolla noin 55 000, mikä tarkoittaisi, että ilmoitusalttius olisi vain yhden prosentin paikkeilla. Rikoksenteijä oli naisen entinen tai nykyinen miespuolinen kumppani 60 prosentissa uhritutkimuksen tuloksia. (Laitinen & Aromaa, 2005.)

Raiskausten todellisesta määrästä on tietoa vähänlaisesti. On otaksuttu että näiden rikosten kohdalla piiloon jääminen on vähenemässä, vaikkakin on monia viitteitä siitä, että on edelleen tuskallista ja nöyryyttävää tehdä rikosilmoitus näistä rikoksista ja läpikäydä sitä seuraava esitutkinta, sekä mahdollinen oikeuskäsittely. (Laitinen & Aromaa 2005, 225.) Piilorikollisuuden määrä seksuaalirikoksissa on muihin vakaviin rikoksiin verrattuna todennäköisesti suurempi (Niemi 2008a).

Ilmirikollisuuden osalta raiskausten määrä on noussut 1950-luvulta tasaisesti, vuodessa tapahtuneesta reilusta sadasta 2000-luvulla reiluun viiteen sataan (Kainulainen 2004). 2000-luvulla ilmoitettiin keskimäärin 317 raiskausta vuosittain, kun taas vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla ilmoituksia oli tehty 438. Lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä tuli tietoon 940, mikä on lukumääräisesti yli kaksi kertaa niin paljon kuin keskiarvo on ollut 2000-luvun aiempina vuosina. (Tilastokeskus.) Vuosittain käsiteltyjen lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen määrä on kasvanut voimakkaasti koko 2000-luvun ajan (Hinkkanen 2009).

Niemi (2008a) määrittää tutkimuksessaan tekojen arkaluontoisuuden syyksi sille, että ilmoitus jätetään tekemättä lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöjen osalta. Tekoja saattavat haluta jättää ilmoittamatta lapsen vanhemmat suojellakseen lasta häpeältä ja prosessin läpikäymisen vaikeudelta. Lapsi voi myös itse jättää teosta kertomisen tuntemansa häpeän vuoksi.

Rikosten uusiminen on keskeinen kriminaalipolitiikan ja rikosseuraamusten vaikuttavuuden mittari (Hinkkanen 2009, 81). Seksuaalirikollisten uusimisriski on pieni. Hinkkasen (2009) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin seksuaalirikollisten uusimista välillä 1999-2001, noin 5,6% seksuaalirikollisista tuomittiin uudestaan seksuaalirikoksesta.

2.2 Lainsäädäntö Suomen rikoslaissa

Tämän hetkinen Suomen lainsäädäntö perustuu uuteen rikoslain 20. lukuun seksuaalirikoksista, mikä tuli voimaan 1.1.1999. Siihen saakka seksuaalirikosten sääntely on perustunut vuonna 1971 hyväksytyyn lakiin, jota vuonna 1994 muutettiin niin, että myös avioliitossa tapahtuva väkisinmakaaminen tuli rangaistavaksi. Vuoden 1999 muutoksessa omaksuttiin myös sukupuolineutraali lähestymistapa, kun taas aiemmin väkisinmakaamisen kohteena saattoi olla vain nainen. (Kainulainen 2004.)

Amnesty kritisoi Suomen lainsäädäntöä raportissaan (Amnesty 2010) liian löyhäksi ja suorii tätä siitä, että kaikki seksuaalirikoksen muodot eivät kuulu virallisen syytteen alaisiin rikoksiin, vaan ovat asianomistajarikoksia. Amnesty vetoaa ihmisoikeuksiin, jolloin valtion tulisi puuttua naiseen kohdistuviin rikoksiin sen sijaan, että uhri ratkaisee haluaako rikoksesta rangaistavan. Amnestyyn raportin mukaan raiskauksia luokitellaan liian helposti seksuaaliseksi hyväksikäytöksi heti, kun nainen on kykenemätön tekemään vastarintaa muun muassa päihtymystilan vuoksi.

2.3 Katsaus seksuaalirikollisuuden tutkimukseen

Seksuaalirikollisuutta on tutkittu muiden kriminologian suuntausten mukaisesti. Kriminologian kehitys on tapahtunut muun tieteenkehityksen suuntausten mukaisesti, antaen kriminologiselle tutkimukselle keskeiset vaikutteensa. (Laine 1991.) Marshall, Laws ja Barbaree (1990) kuvailee artikkelissaan seksuaalirikosten tutkimuksen saaneen ansaitsemansa huomion vasta viime vuosikymmeninä feministisen liikkeen pakottamana. Heidän tutkimuksensa mukaan vielä 1970-luvulla tietoa seksuaalirikollisista oli vähänläisesti.

Tunnetuimpia raiskauksia selittävinä näkemyksinä Koikalainen (1995) mainitsee: fysiologiset selitykset, persoonallisuusteoriat, uhrin osuutta painottavat teoriat, feministisen teorian, sosiaalista oppimista korostavan teorian, evoluutioteorian, makrososiologiset teoriat, Ellisin syntetisoidun biososiaalisen teorian ja Hallin ja Hirschmanin neliosaisen mallin. Edellä mainituista seitsemän ensimmäistä teoriaa on lähinnä yhden muuttujan teorioita ja kaksi viimeistä soveltaa edellä mainituista teorioista useampia ja sisältää useampia muuttujia selittäessään raiskauksia.

Lasten seksuaalisia hyväksikäyttäjiä määrittäviä tutkimusteorioita on ainakin yhtä useita kuin raiskausta selittäviä. Tällä hetkellä suosituimpia ovat Wolfin ja Finkerholin teoriat, joissa seksuaalirikollisuutta ei selitetä yhdellä syyllä, vaan uskotaan sen olevan useamman tekijän summa. (Morrison, Erooga & Beckett 1994.) Tutkimuskirjallisuudessa ollaan oltu yksimielisiä

siitä, että lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ei voida selittää yhden tekijän (single-factor) teorioilla (Ward 2001; Marshall 1996).

Kliinisten tutkimusten tuoman retrospektiivisen ja kuvailevan tiedon pohjalta ovat tutkijat kehittäneet useita eri teorioita seksuaalirikollisuuteen, joista ei ole noussut esiin niin sanottua ainoa oikeaa, eikä niiden käytännön toimivuutta ole juurikaan testattu (Kokkonen 1995). Täydellistä seksuaalirikollisuutta selittävää teoriaa ei ole löytynyt; Kuitenkin multifaktoriteorioita pidetään vajavaisuudessaankin parempina selittämään seksuaalirikollisuutta kuin mitään yhden-tekijänteorioista (Ward & Sorbello, 2001).

Seksuaalirikollisuuden tutkimusta ja tutkimustulosten vertailua hankaloittaa se, että rikoslait eivät ole kansainvälisiä, vaan määrittyvät joka maassa oman lainsäädäntönsä mukaisesti (Kokkonen 1995). Tutkimustulokset ovat tästä johtuen heikosti vertailtavissa kansainvälisesti. Lakien kirjo taas tuo ongelman seksuaalirikollisuuden määrän kansainvälisessä vertailussa.

Seksuaalirikollisuuden tutkimus on keskittynyt pääsääntöisesti viktimologiseen näkökulmaan. Tutkimustietoa löytyi runsaasti uhreille aiheutuvista seurauksista, sekä tutkimuksia ilmirikollisuuden laadusta ja määrästä, mutta seksuaalirikollisten persoonallisuuteen liittyvät tutkimukset ovat hajanaisia ja useista eri näkökulmista tarkasteltuja. Tutkimusten perusteella yhtäläisyydet ovat huonosti vertailtavissa. Lisäksi monista tuloksista ei ollut mitään empiiristä näyttöä tai niitä oli jo kritisoitu toimimattomiksi. Suomessa raiskaustutkimus, joka keskittyisi tekijään, on vasta käynnistymässä. Ulkomailla tutkimuksesta on oltu kiinnostuttu jo 1950 luvulta aktiivisemmin. (Kokkonen, 1995.) Tutkimuksissa raiskaajista on ollut tapana keskittyä pääasiallisesti vastuukysymyksiin kuin itse käytöksen hyväksyttävyyteen (Blake & Gannon 2008, 37).

Uudempaa tutkimuskirjallisuutta lukiessa heräsi tunne, että tutkimukset keskittyvät liikaakin todistelemaan oman terminologian oikeaoppisuutta, uusien tutkimustuloksien saavuttamisen sijaan. Monissa todetaan lisätutkimuksen tarve seksuaalirikollisten ja kognitiivisten tekijöiden välillä.

3 Seksuaalirikolliset

Tutkimme opinnäytetyössä miespuolisia seksuaalirikoksesta tuomittuja. Rajasimme pois naispuoliset seksuaalirikoksesta tuomitut, sillä teoriat seksuaalirikoksen taustalla vaikuttavista syistä eroavat teorioista koskien miehiä. Tutkimuksen rajasimme koskemaan seksuaalirikollisia, jotka ovat tuomittu kontaktisesta seksuaalirikoksesta. Tuomio on tällöin koskenut rikoslain luvun 20 pykälää 1-8a ja 8b sekä luvun 17 § 22. Jätimme pois kohdat paritus-rikokset (§9) sekä pykälän 8 kohdat seksikaupan kohteena olevan henkilön

hyväksikäyttö ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (§8c). Rikoslain luvun 20 § 1-8a ja § 8b rikoksia ovat raiskaus, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalveluiden ostaminen nuorelta ja näiden törkeät tekemuodot. Rikoslain luku 17 § 22 on sukupuoliyhteys lähisukulaisten kesken. Rajasimme tutkimuksemme koskemaan edellä mainittuja pykälä näiden teorian yhteneväisyyden vuoksi.

3.1 Raiskaajat

Sirenin (2006) tutkimuksessa naisten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta joka kolmannessa tapauksessa tekijä on tuntematon ja melkein yhtä usein tuttu tai naapuri. Entinen tai nykyinen miesystävä osoittautui tekijäksi joka kymmenennessä tapauksessa ja sitä vähän useammin opiskelutoveri tai ystäväksi luonnehdittu mies. Tämä tarkoittaa, että yli puolet seksuaalisesta väkivallasta on lähisuhdeväkivaltaa ja vain alle 30 prosentissa tapauksista tekijä on tuntematon. (Siren 2006.)

Raiskauksiin syyllistyneiden miesten ominaisuuksia tutkiessa on selvinnyt tiettyjä samankaltaisuuksia. Tutkimuksien mukaan raiskaaja on usein nuori noin 18 -30-vuotias mieshenkilö (Haapasalo, 2008). Tyypillinen raiskaaja on huonosti koulutettu ja työllistyminen on ollut heikkoa. Seksuaalirikoksen lisäksi raiskaajien rikoshistoriasta löytyy usein tuomioita väkivaltarikoksista. (Scully, 1990.)

Raiskaajien on tutkittu olevan verrattain moniongelmainen ryhmä. Tutkimuksissa osalla raiskaajista on todettu persoonallisuushäiriöitä, joista yleisin on antisosiaalinen persoonallisuushäiriö. Persoonallisuushäiriöitä enemmän raiskaajilla on todettu erilaisia päihdehäiriöitä, alkoholin haitallista käyttöä sekä huumeiden käyttöä. (Haapasalo, 2008.)

3.2 Pedofiilit

Lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä 90 prosentissa tapauksista tekijänä on mies ja uhri tyttö. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusaineistossa naisten tekemät hyväksikäyttörikokset olivat yksittäistapauksia. Poikiin kohdistuvissa teoissa tekijänä oli useimmiten mies ja teot itsessään ovat harvinaisempia. (Hinkkanen 2009, 24.) Majamaa (2003) raportoi Poliisiammattikorkeakoulussa tehdyn selvityksen mukaan miehiä olleen 98% hyväksikäyttäjistä, joista isän tai isäpuolen osuus tekijöistä oli lähes viidennes. Hinkkanen (2009) raportoi tutkimuksessaan sukulaisten, tuttavien tai ystävien osuuden tekijöistä olevan puolet ja täysin tuntemattomien osuuden 14 prosenttia. Suurin osa lasten seksuaalisista hyväksikäyttäjistä toimii lapsen lähiympäristössä (Molander 2000, 49). Lasten seksuaaliset hyväksikäyttäjät erottuvat harvoin muusta väestöstä (Antikainen 2007, 13).

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittujen tekoikä on keskimääräisesti 34 vuotta (keskihajonta 14,7 vuotta, n=276 tutkimuksessa Hinkkanen 2009) ja hyväksikäytöstä tuomitut ovat tyypillisesti 17- 30-vuotiaita. Luonteeltaan lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on aikuisiän rikollisuutta ja sitä esiintyy kaikissa ikäryhmissä. Uhreista kolmannes on alle 12-vuotiaita ja uhrien keski-ikä 12- 15 vuotta. (Hinkkanen 2009, 25.) Insestiä on esiintynyt yleisimmin sosiaalisesti eristyneissä oloissa ja isän osalta liittyen mielisairauteen, persoonallisuushäiriöihin tai alkoholismiin (Niemi 2008a, 49).

Kansainvälinen tautiluokitus ICD-10 määrittää pedofilian lapsikohteiseksi seksuaalihäiriöksi (F65.4), jossa sukupuolinen kiinnostus kohdistuu pysyvästi ensisijaisesti lapsiin. Yksittäinen tapaus ei riitä täyttämään diagnostisia kriteerejä. Pedofiileiksi luokitellaan myös henkilöitä, jotka ovat pääasiassa kiinnostuneet aikuisista seksuaalikumppaneina, mutta turhautuessaan etsimään sopivia kumppaneita käyttävät he ajoittain lapsia aikuisen korvikkeena. Pedofiili on iältään vähintään 16-vuotias tai esimurrosikäisistä lapsista kiinnostunut on viisi vuotta kohdettaan vanhempi. (ICD-10.)

Pedofiilit luokitellaan usein fiksoituneisiin ja regressoituneisiin pedofiileihin. Fiksoituneella pedofiilillä tarkoitetaan henkilön kokevan olevansa henkisesti lähempänä lapsia kuin aikuisia. Ihmissuhteet aikuisten kanssa ovat usein hataria tai niitä ei ole ollenkaan. Fiksoituneen pedofiilin on niitä vaikea muodostaa. (Suomen kuvalehti 40/2003; Molander 2000, 41-42.)

Regressoituneella pedofiilillä seksuaalinen kiinnostus lapsia kohtaan ei ole pysyvää, mutta tämä poikkeustila voi kestää vuosiakin. Regressoituneella pedofiilillä saattaa olla täysin normaaleja aikuisihmissuhteita, mutta vaikeassa elämäntilanteessa ajautuvat lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Heille lapsi on tilapäisesti aikuisen korvike. (Suomen kuvalehti 40/2003; Molander 2000, 41-42.)

3.3 Seksuaalirikollisuus ja persoonallisuushäiriöt

Persoonallisuushäiriöllä tarkoitetaan pysyvää luonteenomaista tilaa, joka vaikuttaa yksilön sisäisen kokemisen tapaan sekä hänen käytöksensä poikkeaa kokonaisvaltaisesti kulttuurin sisäisistä normeista. Eroavaisuuksia voi ilmetä siinä miten yksilö käsittää ja tulkitsee tilanteita, ihmisiä sekä miten hän käsittää itsensä ja muut. Persoonallisuushäiriöstä kärsivillä voi ilmetä ongelmia tunne-elämässä, impulssikontrollissa sekä erinäisten tarpeiden tyydyttämisessä. Persoonallisuushäiriö voi vaikeuttaa ihmissuhteissa toimimista sekä suhteiden luonnetta. (ICD-10.)

Persoonallisuushäiriö voi lisätä rikosmyönteistä ajattelua sekä syyllistymistä rikoksiin (ICD-10). Tutkimuksissa on todettu psykopatian yhteys impulsiivisen sekä opportunistiseen

seksuaaliseen väkivaltaan. Näiden mukaan psykopaatti syyllysty raiskaukseen todennäköisemmin hetken mielijohteesta, eivätkä he tunne muille raiskaajille ominaista hermostuneisuutta ja ahdistusta ennen tekoa. (Häkkanen-Nyholm 2009, 205.)

On todettu että seksuaalirikokseen syyllystyneillä henkilöillä antisosiaalinen käyttäytyminen sekä rikosmyönteiset ajatukset ja asenteet ilmenevät usein ainoastaan seksuaalisuuden alueella. Seksuaalirikokseen syyllystynyt ei esimerkiksi tunne uhriempatiaa, mutta voi olla muilla elämän osa-alueilla aidosti läheisistään välittävä ja empaattinen. (Nurminen & Hakkarainen 2011.)

3.4 Hyväksikäyttjä-hyväksikäytetty hypoteesi

Seksuaalirikoksiin syyllystyneiden taustaa on alettu tutkia hiljattain. Araji & Finkehor on tutkimuksessaan todennut arviolta 30 prosentin hyväksikäyttäjistä kokeneen itse seksuaalista väkivaltaa lapsena (Haapasalo 2008, 184). Hyväksikäytetystä hyväksikäyttäjäksi (abused-abuser) hypoteesia on tutkittu etenkin sosiaalisen oppimisen kannalta, jolloin hyväksikäytetty lapsi voi kokea hyväksikäytön normaalina ja jopa miellyttävänä huomionosoituksena, jolloin käsityksmaailma on muotoutunut hyväksymään seksuaalisen kanssakäymisen lapsen ja aikuisen välillä. Tämä voi vaikuttaa hyväksikäytetyn seksuaaliseen kehitykseen, mikä puolestaan ilmenee aikuisiällä poikkeavana seksuaalisena käytöksenä. (Stinson, Sales & Becker 2008, 80-81.)

4 Kognitiivisuus ja käsitykset

Tällä hetkellä kattavimmat teoriat, kuten Wardin (Ward & Sorbello 2001), kokoavat teoriassaan yhteen ihmisen toimintaan vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat yhdistelmä periytyvyyttä, geenejä, sosiaalisia suhteita, psyykkisiä prosesseja, sekä elinympäristön vaikutus. Keskitymme teoriassamme rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaviin kognitiivisiin prosesseihin.

Käsitys on kokemuksen ja ajattelun avulla muodostettu kuva jostain ilmiöstä. Käsitys on dynaaminen ilmiö; ihminen muuttaa käsityksiään joskus lyhyessäkin ajassa useampaan kertaan. Käsitys ei kuitenkaan ole synonyymi mielipiteen kanssa, vaan ne tarkoittavat eri asioita. Käsitys on lujempaa tekoa: ihmisen itselleen tietyistä perusteista rakentama kuva jostakin asiasta. Käsitys on konstruktio, minkä varassa edelleen jäsennetään uutta asiaa koskevaa informaatiota. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994.) Dilts (1990) kuvaa kirjassaan uskomuksia mahtavaksi voimaksi, joka voi vaikuttaa esimerkiksi ihmisen älykkyyteen, ihmissuhteisiin, luovuuteen, onnellisuuteen ja henkilökohtaiseen menestykseen.

Uskomukset toimivat sekä voimavaroina että rajoittavina tekijöinä. Sitä kautta käsityksetkin voi nähdä uskomusten kaltaisina ihmisen toimintaa ohjaavina elementteinä.

Skeema on nykypsykologian keskeisempiä käsitteitä ja tarkoittaa muistiin rakennettua tietokokonaisuutta jostakin kohteesta (Himberg & Jauhiainen 2002, 20-21; Peltola, Himberg, Laakso, Niemi & Näätänen 2001, 45). Kognitiivis-behavioraalisen psykologian näkökulmasta tarkasteltuna ihminen muodostaa skeemoilla tietokokonaisuuksia, joilla rakentuu tietoisuus maailmasta ja itsestä. Se alkaa havainnoinnista, havaintojen ryhmittymisestä, niiden tulkinnasta ja päättyen lopulta käsitteellistämiseen. (Karila 2001.) Skeemat ovat kiinnittyneet muistiin ja ohjaavat automaattisesti tiedon käsittelyä, jäsentelyä sekä uuden informaation tulkintaa (Auvinen, Hiipakka, Poutala, Saarioja, Salkosalo & Tossavainen 1996). Skeema kiteyttää ja pelkistää valtavaa havainto informaatioita sekä nopeuttaa johtopäätösten muodostamista informaatiotulvasta. Sen aktivoituessa myös muut alasysteemien vastaavat reaktiot aktivoituvat kuten merkitykseen liittyvä tunne, käyttäytyminen, motivaatio ja fysiologinen reaktio. (Auvinen ym. 1996.) Kognitiivisen skeeman verbalisoitu sisältö on uskomus. Skeemat ovat ydinuskomuksia, jotka määrittävät ihmisen tavan tulkita maailmaa ja toimia siinä. (Kuusinen 2001, 15.)

Käsitykset ovat samankaltaisia tietokokonaisuuksia kuin skeematkin. Ne voivat olla osittain tiedostettuja tai tiedostamattomia. Ihminen tulkitsee maailmaa ja itseään lapsuudestaan asti erilaisten käsitysten, sisäisten mallien, varassa. On arvioitu, että eniten kognitiivisiin prosesseihin vaikuttavat tietoisuuden ulkopuolella olevat asiat. (Näätänen, Niemi, Laakso & Peltola 2000, 14). Rikosmyönteiset uskomukset ovat myös skeemoja, jotka ovat sisällöltään rikosmyönteisiä. Ne tuottavat rikoksen sallivan kognition, joka nousee esiin oikeuttaen teon rikosentekohetkellä. (Mann, Webster, Wakeling & Marshall 2007.)

4.1 Minäkäsitys ja maailmankuva

Ihmisillä on muistissaan sisäisiä malleja siitä millaisina he pitävät itseään (reaaliminäkäsitys), millaisena he kuvittelevat ympäristön heidän haluavan (normatiivinen minäkäsitys) ja millaisia he haluaisivat olla (ihanneminäkäsitys) (Peltola & Himberg ym 2001, 42). Ihmisille muodostuu jo lapsuudessa ydinminä, minäkäsityksensä perusta, joka on sanaton ja tiedostamaton. Ydinminää puolustamaan rakentuu erilaisia psyykkisiä mekanismeja ja uskomuksia. Minuuteen kuuluu myös ilmaistavissa oleva minäkäsitys, jotka koostuvat minäkuvista. Minäkuvat ovat rajoittuneempia sisäisiä malleja esimerkiksi siitä, millaisena henkilö kokee itsensä sosiaalisena ihmisenä. (Himberg & Jauhiainen 2002, 20-21.) Varhaisimman prosessoinnin lapsi muodostaa jo esikielellisesti, jolloin sisäiset mallit eivät ole kielen avulla tavoitettavissa. Nämä esikielellisetkin sisäiset mallit lapsi saattaa muodostaa siten, että ne ovat luokiteltavissa kognitiivisiksi vääristymiksi. Vääristymät voivat olla myöhemmällä iällä

verbalisoitavissa olevia uskomuksia, esimerkiksi "ihmiset haluavat minulle pahaa". (Fredriksson, 2001.)

Ihmisen toimintaa ohjaavien psyykkisten prosessien taustalla vaikuttavat skeemat ja näistä koostuvat sisäiset toimintamallit. Sisäiset mallit ovat käsitteellisesti ohjautuvia muistiin tallennettuja edustumia, kuvauksia asioista, joiden kanssa olemme tekemisissä. (Näätänen ym. 2000, 15.) Virheellinen ajattelu voi olla syvään juurtuneena yhteydessä minäkuvaan ja maailmankuvaan, mutta virheelliset tulkinnat voivat olla myös uskomuksia ja käsityksiä, jotka ovat helpommin muunneltavissa ja uudelleen tulkittavissa. (Näätänen ym. 2000.)

Kuten skeemoissa, maailmankuvaan sisältyy tietojen ja uskomusten lisäksi arvoja, asenteita ja tunteita, joita ihminen sisäistää lapsuudesta asti arkielämän vuorovaikutussuhteista (Himberg & Jauhiainen 2002, 26). Ihmiselle on tavanomaista tulkita maailmankuvaansa osittain mustavalkoisesti, luokittelemalla ilmiöitä hyväksi tai pahoiksi ja selittämällä ilmiöitä suoraviivaisesti syy- seuraussuhteen mukaisesti (Himberg & Jauhiainen 2002, 28). Maailmankuvaan sisältyy uskomukset moraalisesti hyväksyttävistä teoista ja periaatteista. Maailmankuva vaikuttaa ihmisen tapaan toimia ja käsitellä informaatiota. Ihmisen toiminta, myös rikollinen toiminta, pohjautuu ihmisen käytöksen taustalla vaikuttaviin käsityksiin minuudesta ja maailmasta. (Himberg & Jauhiainen 2002, 31.)

Sisäiseen malliin voi tarvittaessa lisätä informaatiota tai jos informaatio ei sovi yhteen aiemman tiedon kanssa, sisäistä mallia pystyy muokkaamaan ja muuttamaan. Sisäisen mallin muokkaaminen voi kuitenkin tuntua yksilöstä epämiellyttävältä, jolloin vanhasta, virheellisestä, mallista pidetään väkisin kiinni. Malli pidetään voimassa, vaikka ulkopuoliset näkevät yrityksen läpi. Sosiaalisessa kognitiossa eli tavassamme säilyttää ja palauttaa tietoa muista ihmisistä tämä näkyy selvimmin. (Näätänen ym. 2000, 16.)

4.2 Defenssit ja coping-keinot

Kognitiivisen psykologian minäteorian mukaan ihmisen psyykkiselle toiminnalle ominaista on pyrkimys tasapainoon ja eheyteen ja tästä johtuen minuuteen sisällytetään vain aikaisempien kokemusten mukaista tietoa, ellei minuuden syvien prosessien muutosta käynnistä jokin henkilökohtainen kriisi. Henkilökohtaisessa kriisissä yksilö ei löydä ongelmiinsa ratkaisua tai ihminen vertaa minäkäsitystään ulkoa päin tulleeseen palautteeseen ja havaitsee seikkoja, jotka ovat ristiriidassa minäkäsityksen kanssa. (Himberg & Jauhiainen 2002, 23.) Puolustusmekanismit eli defenssit suojelevat minää ulkomaailmaa ja joskus myös itseään vastaan. Puolustusmekanismit suojelevat minää ahdistusta vastaan defenssein: kieltämällä, väärentämällä ja vääristämällä todellisuutta. (Ojanen M.) Tähän psykologian perusolettamukseen peilaamme kieltämistä.

Psykologian käsitteisiin kuuluvista defenssimekanismeista puhutaan minäkäsityksen puolustuksena, jolla yksilö vapauttaa itsensä sopimattoman informaation tuomasta ahdistuksesta (Peltola, Himberg ym 2001,93). Puolustuskeinot eli defenssit voidaan jakaa varhaisiin ja kehittymättömiin sekä kehittyneisiin defensiiseihin. Varhaiset ja kehittämättömät defenssit sisältävät kieltämisen, projektion ja lohkomisen (splitting). Kieltäminen eli torjunta voi olla tiedostamatonta (repressio) jolloin tietoisuudesta poistuu ahdistavia ja epämiellyttäviä asioita, mutta ne säilyvät alitajunnassa. Tiedostamaton torjunta selittää lapsuuden epämiellyttävien kokemusten unohtamista sekä aikuisiällä muistin pettämisen (black out). Torjunta voi olla aktiivista (supressio), jolloin yksilö tietoisesti tukahduttaa epämiellyttävän tunteen. (Vilkko-Riihelä 1999, 39-40.)

Projektiolla voidaan puolustella sekä suojata minä-kuvaa siirtämällä omat ei-hyväksytyt ominaisuudet toiseen henkilöön, esimerkiksi seksuaalirikokseen syyllistynyt henkilö voi halveksia voimakkaasti seksuaalirikoksesta tuomittuja. Projektion avulla voidaan myös syyllistää uhria väittämällä, että tämä on keimaillut tekijälle, vaikka todellisuudessa halu olisikin ollut yksipuolinen. Lisäksi projektioon voi liittyvä kohteensiirto, jolloin oma ahdistus siirretään eteenpäin, esimerkiksi uhriin. Lohkominen saa maailman näyttämään mustavalkoiselta sekä jakaa sen hyviin ja pahoihin ihmisiin. Rikoksiin syyllistyneillä pahoja ihmisiä edustavat usein erinäiset auktoriteetit kuten tuomioistuin. (Vilkko-Riihelä 1999, 37-38, 40.)

Kehittyneissä puolustusmekanismeissa henkilön ei tarvitse kieltää asioiden todellisuutta sekä tunteitansa itsensä ulkopuolelle. Tuolloin hän voi käsitellä asiaa jollakin tasolla, esimerkiksi selittelemällä (rationalisointi), suhtautua niihin kylmästi tai torjua ne tietoisesti mielestään. (Vilkko-Riihelä 1999, 40.) Lisäksi voimakkaita tunteita voi hyödyntää sublimoimalla eli purkamalla niitä esimerkiksi työntekoon (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola, Vidjeskog 2001, 150).

4.3 Attribuutiot

Attribuutioteoriat tarkastelevat henkilön antamia syitä tapahtumille sekä toiminnoille ja niihin vaikuttavia motivaatioita (Hietanen 2001, 5). Teot selitetään yleensä johtuviksi joko persoonallisuudesta, ulkoisista tekijöistä tai mahdollisesti molemmista. Attribuutioteoriat tarkastelevat sitä, miten ihmiset selittävät toisten käyttäytymistä tai oman toimintansa syitä. (Himberg & Jauhiainen 2002, 78.)

Kun ihmisiltä kysytään syytä tekemälleen asialle tai teolle, vastaukseen yleensä sisältyy kausaaliattribuutio. He antavat syyn sille, mikä sai heidät toimimaan juuri sillä tavalla. Näitä

syitä voidaan muun muassa ulkoistaa (externality) tai syyt voivat olla hallitsemattomissa (uncontrollability) tai ne tehtiin tarkoituksettomasti (unintentionality). (Maruna & Mann 2006.) Kausaaliattribuutio tarkoittaa käyttäytymisen tarkoituksien ja syiden selitystapaa (Näätänen 2000, 119). Teon syy-yhteydestä ei kuitenkaan välttämättä seuraa vastuu teosta. Vastuuattribuutio voi esiintyä esimerkiksi vierittämällä vastuun uhrille vetoamalla teon tapahtuneen uhrin käyttäytymisen vuoksi. (Helkama, Myllyniemi ym. 2001, 138-140.)

Kuten Maruna ja Mann (2006) mainitsevat rikollisille olevan tyypillistä antaa toiminnan syyksi pääsääntöisesti ulkopuolisen tekijän kuin sisäisen taipumuksen. Tällöin voidaan puhua oman edun attribuutiovääristymästä (self serving bias). Kyseiselle attribuutiolle on tyypillistä, että omat onnistumiset laitetaan sisäisten ominaisuuksien ja kykyjen avulla saavutetuiksi. Epäonnistumiset puolestaan nähdään ulkoisten tekijöiden seurauksesta aiheutuneiksi eikä niitä liitetä omiin sisäisiin piirteisiin. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2001, 135-137.) Oman edun attribuutiovääristymä on yleinen kaikkien ihmisten keskuudessa, eikä kohdistu ainoastaan rikoksentekijöihin.

Attribuutioiden on todettu vaihtelevan sen mukaan kenen näkökulmasta tilannetta katsotaan. Toimijan ja tarkkailijan ero on yksi tyypillinen attribuution muoto. Tutkimusten mukaan toimijat pyrkivät näkemään syyn käyttäytymiselleen johtuvan enemmän tilanteesta johtuvan kun taas tarkkailija näkee sen enemmänkin sisäisenä taipumuksena. Toimijan ja tarkkailijan eroavaisuutta on selitetty muun muassa siten, että toimija ei näe itseään vaan ainoastaan ympäröivän tilanteen ja tarkkailija kiinnittää huomionsa itse toimijaan. Tämä voi selittää rikoksesta tuomitun eroavaa näkökantaa rikokseen johtaneista syistä. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2001, 135-137.)

5 Ajatusvääristymät

Terminä ajatusvääristymiä (cognitive distortions, thinking errors (Pervan & Hunter 2007, 76)) on käytetty eri yhteyksissä eri tavalla muun muassa kuvaamaan selityksiä, oikeutuksia, kieltämistä, rikosmyönteisiä asenteita, tietojen käsittelyvirheitä (Mann, Webster ym. 2007) ja muita kognitiivisia prosesseja (Blake & Gannon 2008). Termi ajatusvääristymä on esiintynyt rikollisten kuntoutus-kirjallisuudessa yli 20 vuotta, mutta on kärsinyt epäselvästä tai epäjohtonmukaisesta käytöstä ja sen määrittämisen ongelmasta (Maruna & Mann 2006, 158; Blake & Gannon 2008, 35). Ajatusvääristymillä viittaamme tässä tutkimuksessa Murphyn määritelmään, jossa ajatusvääristymät nähdään seksuaalirikollisen itse luomiksi käsityksiksi, joilla rikollista käyttäytymistä vähätellään, oikeutetaan, järjeistetään tai kielletään (Koikkalainen 2002, 5; Pervan & Hunter 2007).

Kognitiivisessa psykologiassa synonyyminä ajatusvääristymille käytetään termiä kognitiivinen vääristymä. Alun perin termi tuli tutuksi 1950-luvulla Yhdysvalloissa psykoterapeutti Aaron T. Beckiltä, joka luokitteli ajatusvääristymät tunnesävytteisiksi yleistyksiksi. Esimerkkinä depressiopotilas, jonka ajatusvääristymät ovat negatiivisia yleistyksiä itsestä, tulevaisuudesta ja ulkomaailmasta. Potilas kokee muiden asenteen itseensä kielteisenä, jolloin negatiiviset käsitykset vahvistuvat entisestään. Näin ajatusvääristymät ovat siis depressiota ylläpitäviä tekijöitä ja niihin vaikuttamalla potilasta pystytään hoitamaan. (Kuusinen 2001, 14.) Kriminologiassa ja seksuaalirikollisuudesta puhuttaessa ajatusvääristymät eivät ole välttämättä kokonaisia syvään juurtuneita skeemoja, vaan esiintyvät pinnallisempina kognitioina. Ensimmäisenä termiä ajatusvääristymä seksuaalirikollista puhuttaessa käytti Gene Abel, vuonna 1989. (Ward 2001, 136.) Ajatusvääristymät ovat ihmisten keskuudessa yleisiä. Ne ovat ajatuskuvioita tai ajattelutapoja, jolloin mieli vakuuttaa jotain, mikä ei ole totta. Kaikki ajatusvääristymät eivät ole edes haitallisia, eivätkä ajatusvääristymät ole patologisia, eli sairaanloisiksi luokiteltuja. Ne voivat kuitenkin ylläpitää negatiivista tunnetilaa tai saada tulkitsemaan maailmaa vääristyneesti ja vaikuttaa siten käyttäytymiseen haitallisesti. (Gronhol 2009.)

5.1 Neutralointi, oikeutus ja järkeistys

Sykesin ja Matzan mukaan rikolliseen elämäntapaan ajaudutaan prosessin kautta, jossa rikolliset teot opitaan oikeuttamaan. Oikeuttamistapoja joilla syyllisyys ikään kuin neutraloidaan pois, kutsutaan *neutralisaatiotekniikoiksi*. (Laitinen & Aromaa 2005, 59.) Neutralisaatiotekniikan esittelivät Sykes Graham ja Matza David sosiologisen kriminologian klassikossa vuonna 1957. Neutralisaatiotekniikoiden taustalla oli yllättävä havainto, että monet rikokseen syöllistyneet pitivät rikoksen tekemistä paheksuttavana ja rangaistuksia oikeutettuna. Jos rikoksentekijät ovat siis sisäistäneet rikoslain merkityksen ja yhteiskunnan normit, niin miten he pystyvät näin ollen syöllistymään rikokseen? (Kivivuori 2008, 224.) Neutralisaatiotekniikat ovat tunnettuja länsimaisissa kriminologian tutkimuskirjoissa, mutta Suomessa tunnetummaksi teorian on tehnyt Janne Kivivuoren väitöskirjatutkimus ymmärtämisestä ja rankaisemisesta. (Takala 1997, 128.)

Sykesin ja Matzan esittämät neutralisaatiotekniikat ovat: vastuun kieltäminen, vahingon kieltäminen, uhrin kieltäminen, tuomitsijoiden tuomitseminen sekä vetoaminen korkeampiin velvollisuuksiin. Vastuun kieltämisessä tekijä vetoaa esimerkiksi humalatilaa tai niin sanottuun päässä naksauttamiseen. Vahingon kieltämisessä tekijä ei kiellä teon tarkoituksellista luonnetta, mutta haluaa sanoa, että teosta ei aiheutunut vahinkoa sen uhrille. Uhrin kieltämisessä tekijä selittelee, ettei uhria ollut. Uhri voidaan kieltää esimerkiksi sanomalla, että uhri "ansaitsee" tulleensa raiskatuksi, koska viestitti vaatetuksellansa halukkuuttaan. (Kivivuori 2008; Laine 2007.)

Neutralisaatiotekniikoiden tuomitsijoiden tuomitsemisessa rikoksentehtyjä saattaa paheksua koko yhteiskunnan toimivuutta ja vierittää syyn siten muille. Valkokaulusrikollisuudessa tämä on varsin yleistä. Muun muassa verorikoksissa vedotaan siihen, että "valtio on itse mätä sen ryövätessä yrittäjiltä ja tehdessään heidän menestyksensä mahdottomaksi". Korkeimpiin velvollisuuksiin vetoamista käytetään esimerkiksi silloin, kun rikos on tehty "perheen hyväksi". Tehdään esimerkiksi ryöstö, jotta rahaa saadaan perheen elättämiseen ja tällöin rikos on hyväksytty. Tunnetuimmaksi tämän tyyppisiä kunniarikoksia ovat tehneet mafian jäsenet. (Kivivuori 2008; Laine 2007.)

Takala (1997, 128-133) kritisoi Matzan ja Sykesin esittämiä neutralisaatiotekniikoita niiden sekavuudesta. Kritiikki koskee muun muassa osan neutralisaatiotekniikoista täyttävän laillisesti pätevien vastuuvapausperiaatteiden kriteerit kun taas osa neutralisaatiotekniikoista on niin sanottuja vastuuvapausväitteitä, joita tuomioistuin tai yhteiskunta ei hyväksy. Näin ollen neutraloinnin tekniikat ovat sillä tapaa harhaanjohtavia, että ne peittävät moraalisen, oikeudellisen ja oikeuspoliittisen ongelman, joka hyväksyttävien perusteiden rajoihin liittyy. Takala (1997, 134) mainitsee esimerkkinä uhrin syyttämisen "tekniikan", jonka suhteen oikeussäädökset ovat vaihdelleet. Mikä yhtäällä olisi luokiteltava neutralointitekniikaksi, on toisaalla pätevä vastuun alentamisen peruste.

Takala (1997, 146) kuvaa neutralisaatiotekniikoiden olevan vain yksi keksityistä ilmaisuista universaalille selittelemiselle ja oikeutusnäkökohtien tarjoamiselle. Oman vastuun kieltäminen tai vähättely on ollut kautta aikojen tapa selittää rikollista tekoa. Näiden selittelyiden taustalla on Takalan mukaan henkilökohtainen moraalinen. Moraalisääntöjen soveltaminen ulkopuolisten ja omaan ryhmään kuuluvien välillä on universaali.

Klassiset rikollisuuden selittelytavat on katsottu olevan opittuja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Kivivuori 2008, 230). Kivivuori (2008) tulkitsee, että "rikollisuutta puolustavilla ja selittelevillä puhetoilla on rikollisuutta lisäävä vaikutus". Monet teoriat antavat kuitenkin näille puheille suuremman merkityksen, jolloin nämä selitykset eivät ole vain puhetta vaan niiden taustalla vaikuttavat rikosmyönteiset uskomukset ja ajatusväärästymät. Kivivuorikin mainitsee näiden neutralisaatioiden eli selittelytapojen olevan mahdollisia vain, jos ihmiset oppivat määrittelemään ne omalla kohdallaan oikeutetuiksi, ymmärrettäviksi tai hyväksyttäviksi. Neutralisaatiotekniikoilla rikollinen neutraloi teon tuomittavuuden tapauskohtaisesti. Selittelytavalla rikollinen teko tehdään oikeutetuksi. (Kivivuori 2008, 224, 236.)

Post hoc -tekosyyt eli jälkikäteisselitykset, on mielletty rikollisen kontekstin ulkopuolella normaaliksi terveelliseksi ja sosiaalisesti palkitsevaksi käytökseksi (Maruna & Mann 2006, 155),

kun taas niiden yhdistyessä rikollisiin ne herättävät laajalti vihan tunteita. Rikollisten jälkikäteisselitykset mielletään kansan keskuudessa "vastuun pakoiluksi". Post hoc -selityksiä, joita myös nimitetään ajatusvääristymiksi, tulisi uudelleen tutkia (Maruna, Mann 2006). Maruna ja Mann (2006) mainitsevat runsaassa määrässä kirjallisuutta todettavan tekosyiden olevan normaalia ja osittain tervettäkin käytöstä ja on kiistatonta, että rikolliset käyttävät ulkoisia attribuutioita. Kyseisen attribuutiomallin ei tulisi kuitenkaan olettaa olevan riskaabeli. Kiinnittämällä huomio vaan em. attribuutiomalliin, voi käydä niin että muut tärkeät kognitiiviset ilmiöt jäävät huomioimatta. Selittely on yksilöä suojaava defenssimenetelmä. Selittelyllä epäonnistuminen laitetaan tavallisesti jonkun itsestään riippumattoman asian syyksi. (Peltola, Himberg ym. 2001.)

5.2 Kieltäminen

Seksuaalirikollisten keskuudessa on varsin yleistä kieltää syyllistyminen rikokseen tai kieltää rikos osittain. Eri tutkimuksissa kieltämisellä on tarkoitettu eri asioita, riippuen siitä kuinka laajaksi kategoriaksi kieltäminen on mielletty. Kieltämisen saatetaan katsoa pitävän sisällään esimerkiksi uhrin haittojen kieltämistä, vastuun- tai suunnitelmallisuuden kieltämistä tai hoidon tarpeen kieltämistä. Edellä mainitut kieltämisen muodot eivät joidenkin tutkijoiden mukaan taas ole kieltämistä ollenkaan, vaan ne luokitellaan minimoinniksi (minimization) ja kieltämiseksi käsitetään vain ehdoton kieltäminen. (Marshall, Thornton, Marshall, Fernandez & Mann 2001, 205.) Ehdottoman kieltämisen (absolute denial) synonyyminä Marshall ym. (2001) käyttävät käsitettä kategorinen kieltäminen (categorical denial), joka tarkoittaa rikoksesta tuomitun ehdotonta rikollisen teon kieltämistä. Kategoriset kieltäjät ovat erotettavissa heistä, joilla on muistikatkoksia (black outs) rikoksenteko hetkestä, mutta myöntävät että ovat saattaneet syyllistyä rikokseen. (Marshall ym. 2001, 206.) Kieltäminen on mielletty joissain yhteyksissä vain tahalliseksi harhaanjohtamiseksi, vaikka näyttöä on siitä, että kieltäminen perustuu ajatusvääristymiin (Schneider & Wright 2004).

Lord & Willmott (2004) haastattelivat rikoksentekijöitä, jotka myönsivät syyllisyytensä, kieltäen rikoksensa ensialkuun. Tutkimuksessaan he löysivät syitä, miksi seksuaalirikolliset olivat kieltäneet osallisuutensa rikokseen. Lord & Willmot luokittelevat nämä kieltämisen taustalla olevat psykologiset prosessit kolmeen kategoriaan. Ensimmäinen kategoria pitää sisällään vähäiseen motivaation tai näkemyksen puutteen (lack of insight). Vähäinen motivaatio ilmenee haluttomuutena luopua muita vahingoittavasta käytöksestä. Ja näkemyksen puute tarkoittaa vaikeutta tarkastella asiaa useammasta näkökulmasta, kuin omastaan. Toisessa kategoriassa on uhka itsetunnolle tai minäkuvalle. Rikollinen tällöin kieltää tekonsa, koska pelkää tulevaisuuden arvioiduksi kielteisesti. Kolmas kategoria puolestaan sisältää ulkoisten negatiivisten seuraamusten pelon. Pelot seurauksista joita tunnustaminen

aiheuttaisi, ovat esimerkiksi mahdollinen perheen ja ystävien menettäminen. (Lord & Willmott 2004.)

Schneider & Wright (2004) uskovat vastuullisuuden ja rikoksen kieltämisen olevan keskenään kääntäenverrannollisia ja niihin tulisi suhtautua hoitotavoitteiden mukaan enemmän kuin hoidollisena esteenä. Tutkimuksessaan he esittelevät kieltämisen moniulotteisempaa ilmiönä. He esittelevät kieltämisen seitsemän eri tasoa, jotka kaikki perustuvat useampiin aikaisempiin tutkimuksiin seksuaalirikollisten tavoista kieltää rikos. Kieltämisen seitsemän eri tasoa ovat: rikoksen kieltäminen kokonaan tai osittain, uhrille aiheutuneiden seurausten kieltäminen, teon laajuuden kieltäminen, oman vastuun kieltäminen, ennakkosuunnittelun kieltäminen, seksuaalisen poikkeavuuden kieltäminen ja uusimisriskin kieltäminen. Nämä rikoksen kieltämisen tasot muistuttavat muun muassa klassisia neutralointitekniikoita. Schneider & Wright (2004) korostavat ajatusvääristymiä kieltämisen taustatekijöinä.

Seksuaalirikolliset käyttävät teon oikeuttamiseksi vähättelyä (minimization). Tekijä myöntää syyllistyneensä rikokseen, mutta vähättelyn avulla pyrkii lieventämään ja oikeuttamaan tekoa. Vähättelyllä tekijä minimoi omaa vastuutaan, uhrille aiheutuneita fyysisiä ja psyykkisiä haittoja, teon vakavuutta sekä teon suunnitelmallisuutta. Lisäksi seksuaalirikollinen voi vähätellä kuntoutustarvettaan, esimerkiksi kertomalla oppineensa virheistään eikä hänellä ole riskiä syyllistyä vastaavan tekoon uudelleen. Vähättelijä näkee kuntoutuksen lähinnä ajan ja resurssien tuhlaamisena. (Schneider & Wright 2004.)

6 Kognitiiviset prosessit seksuaalirikollisuuden taustalla

On hyvin tavallista, että seksuaalirikollinen kieltää tekonsa täysin. Tätä nimitetään psykologiseksi kieltämiseksi tai kategoriseksi kieltämiseksi. Kieltämistä vielä tavallisempaa on vähättely. Tekijä vähättelee joko rikosta, omaa osuuttaan siinä tai uhrille aiheutuneita seurauksia. Yleisin tapa, jota varmastikin poikkeuksetta jokainen rikosentekijä käyttää, on rikoksen oikeutus eli sen selittely jollakin lailla. (Nurminen & Hakkarainen 2011.)

Ajatusvääristymiksi luokiteltuihin selittelytapoihin, esimerkiksi kieltäminen ja neutralisointi, on yhteneväistä se, että niitä on tutkittu aiemmassa kirjallisuudessa hyvin heterogeenisesti. Uusimmissa tutkimuksissa mm. tekosyiden, minimoimisen ja kieltämisen syiksi tai edes osasyiksi on arveltu häpeää (Maruna & Mann 2008) ja syyllisyyden tuntoa (Hanson & Morton Bourgon 2005), kun aiemmat tutkimukset ovat mieltäneet neutraloinnin vain erilaisiksi tekosyiden keksimiseksi ja oman vastuun vierittämiseksi pois itseltään. Kuitenkin ihmisillä on taipumus esittää oma tilanteensa ja omat päätöksensä positiivisessa valossa, jolloin rikolliset eivät eroa tarkastelutavaltaan muista yhteiskunnallisista ryhmistä, jotka tarkastelevat

tilannettaan tai toimintansa mielekkyyttä omasta yhteiskunnallisesta asemasta käsin. (Kääriäinen 1997, 35-36.)

Tutkimukset ovat löytäneet yhteyden ajatusvääristymien ja seksuaalirikoskäyttäytymisen välillä (Pervan & Hunter 2007, 76). Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tukevat uskomukset voivat olla implisiittisiä teorioita, jotka tuottavat vääristyneen kognition seksuaalirikokseen syyllistyessä, jolloin rikoksen tekijä uskoo, että uhri suostuu tai jopa pyytää seksuaalista kontaktia eikä koe haittaa tapahtuneesta (Mann, Webster, Wakeling & Marshall 2007). Seksuaalirikollisten hoidon tarjoajien on tärkeää ymmärtää yhdessä taustalla olevien uskomusten ja tekohetkellä teon sallivan kognition välillä (Mann ym. 2007, 455).

Teorioita ja tutkimuksia rikollisten ajatusvääristymistä ja monista muista kognitiivisista kyvyistä sekä prosesseista on kritisoitu. Kritiikin aiheena on ollut käsitysten sekavuus ja terminologiasta johtuva tutkimusten heikko vertailtavuus ja yleistettävyyys. Tutkimukset ovat saattaneet siitä syystä olla osittain ristiriitaisia. Toiseksi on kritisoitu tutkimusten paikkansapitävyyttä metodisuuden kannalta; suuri osa kvalitatiivisista tutkimuksista, jotka kuvaavat rikollisuuden syitä on toteutettu haastatteluin. Kivivuori (2008) pitää epäluotettavina tulkintoja, jotka muodostetaan sen perusteella mitä rikollinen antaa syyksi rikokselleen. Hän mainitsee kuitenkin rikollisten toiminnalleen antamien syiden ja motiivien olevan mielenkiintoinen tutkimusaihe. Kivivuori (2008) kokee rikoksen selittämisen sisältävän sekoituksen laskelmointia, että aitoa moraalista tunnetta. Rikolliseen teokseen syyllistynyt voi teeskennellä tietämättä itse teeskentelevänsä ja petkuttavansa (moraalinen itsepetos) tai selitellä tekoaan hyötyäkseen selittelyistä. "Selittelemistä ja anteeksi pyytämistä voitaneen pitää kahtena eri strategiana, jotka pyrkivät vetoamaan tuomitsijoiden käsityksiin tapahtuneesta rikoksesta". (Kivivuori 2008, 76.)

On yleistä, että rikolliset antavat syyksi rikolliselle toiminnalleen ulkopuolisen epävakaaan tekijän kuin sisäisen henkilökohtaisen vastuun (Maruna & Mann 2006). Ihmiselle on luontaista selitellä moraalisesti tuomittavaa käytöstään ulkoisilla tekijöillä, kuten esimerkkinä "myöhästyin, koska bussi oli myöhässä", sisäisten tekijöiden sijaan. Näiden tekosyiden tuomitseminen ja selittäminen vain "jälkikäteen keksityillä tekosyillä", kuitenkin jättää mielestämme monia oleellisia asioita huomioimatta. Muun muassa oman toiminnan selittäminen objektina tai subjektina voi antaa oleellista tietoa.

Sen sijaan että syyllistyminen rikokseen johtaa selittelyyn, erilaiset sosiaalitieteelliset teoriat ovat osoittaneet yhteyden toisinpäin: selittely aiheuttaa tai vähintäänkin sallii, rikokseen syyllistymistä. Tämä aatesuuntaus on yhteydessä teoriaan defenssimekanismeista, mutta yleisemmin kriminologiassa se yhdistetään neutralisaatiotekniikoihin. (Maruna & Mann 2006.) Sykesin ja Matzan mukaan oppimalla neutralisaatiotekniikat, nuoresta tulee nuorisorikollinen.

Kuitenkin täysin toisenlainen näkökulma sisältää samoja "tekniikoita" kuin klassiset neutralisaatiotekniikat: rikollinen käyttäytyminen on virheellisen ajattelun tulos eli selitykset ovat olemassa jo ennen tekoa. Rikollisten ajattelu johtaa tunteisiin, tunteet johtavat käytökseen ja käytös vahvistaa uudelleen ajattelua. Tämä ajattelutapa Sharpin mukaan sisältää oikeutusta, järjeistystä, tekosyiden keksimistä, syyttelyä ja uhriksi heittäytymistä. (Maruna & Mann 2006.) Tämän rikollisen ajattelun kehäpäätelmä, jossa ajattelu vaikuttaa oleellisesti käyttäytymiseen, kuulostaa luonnolliselta kognitiivisen nykypsikologian silmin. Käyttäydymme sisäisten käsitystemme ja asenteiden mukaan, tulkitsemme sosiaalisia kontakteja niiden mukaan ja näiden seuraamuksena saamme vahvistusta jo oleville käsityksillemme. Rikosten selittelystä osa on rikoksenteon jälkeen tapahtuvaa selittelyä ja muiden lepyttelyä kuten Kivivuori (2008) kuvaa. Osittain nämä selitykset kuvaavat teon taustalla olevaa ajattelua ja oikeuttavat mahdollisia tuleviakin tekoja (Kivivuori 2008), ellei tässä kohtaa uusintarikollisuuteen vaikuteta.

Blaken & Gannonin (2008) mukaan seksuaalirikollisten rikosmyönteiset uskomukset (offence-supportive beliefs) ovat uskomuksia, joiden oletetaan edistävän tai aiheuttavan rikollista käyttäytymistä. Oikeutukset (justifications) kuvaavat niitä vääristymiä, joita rikollisilla esiintyy rikoksen jälkeen ja joilla yritetään oikeuttaa tai puolustella rikollista käyttäytymistä. Useat tutkimukset ovat keskittyneet lasten hyväksikäyttäjien rikosmyönteisiin lausumiin (offence-supportive statements). Sisällöllisesti lausumissa on erityisesti kuvattu lapsia seksuaalisina ja minimoitu lapselle hyväksikäytöstä aiheutuva vahinko. (Blake & Gannon 2008, 37.)

Seksuaalirikollisten skeemoja käsitteleviä tutkimuksia on julkaistu vain kourallinen (Ward 2001, 141). Tutkijat, kuten Hanson, Gizzarelli ja Scotts, mieltävät, että seksuaaliset oikeutukset ovat skeemoja tai skeeman osia. Näistä oikeutuksista mainittakoon muun muassa "Ihmisen tulisi saada seksiä aina sitä halutessaan" tai "naisten tehtävä on tyydyttää mies seksuaalisesti". Tämän tyyppiset oikeutukset tulisi nähdä ennemminkin skeemarakenteina, kuin asenteina. Nämä oikeutukset ovat keskittyneet erityisesti ihmissuhteisiin itsensä ja muiden välillä. (Ward 2001, 143.) Skeemapohjaisissa seksuaalirikollisuutta selittävissä teorioissa skeema mielletään rakenteeksi, joka sisältää asenteita ja uskomuksia ja jotka noudattavat samaa kaavaa. Nämä skeemarakenteet ovat kehittyneet varhaislapsuuden kokemusten tuloksena. Skeemat sisältävät perusoletuksia itsestä ja muista, jotka muodostavat kehityksen tulkita uutta, erityisesti sosiaalista, ihmissuhteisiin liittyvää informaatiota. Rikokseen syyllistymisen riskiä teorian mukaan nostavat taustalla olevat vahingolliset skeemat, jotka vaikutuksessa elämän tapahtumien kanssa tuottavat vihamielisiä ajatuksia. (Ward 2001, 145.)

7 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusongelmat ja tavoitteet muodostuivat pääosin yhteistyössä Nina Nurmisen kanssa. Tutkimus toteutettiin aineiston keruun osalta avoimin haastatteluin lokakuussa 2011 Turun vankilassa, jossa haastattelimme seitsemää seksuaalirikoksesta tuomittua suomalaista miestä. Tutkimusmenetelmänä käytimme hermeneuttista sisällönanalyysiä. Tutkimustamme varten haimme tutkimusluvan Rikosseuraamuslaitokselta, joka myönnettiin 28.9.2011. (Liite 6.)

7.1 Tavoitteet ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia seksuaalirikoksesta tuomittujen käsityksiä rikoksestaan. Aineiston, eli haastatteluiden tarkoitus on lisätä tietoa seksuaalirikollisuudesta, tarkastellen rikosta tekijän näkökulmasta. Lähtökohtana haastatteluille oli yksilöiden kyky tulkita inhimillisen elämän tapahtumia ja muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa he toimivat (Syrjälä ym. 1994).

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Seksuaalirikoksesta tuomittujen käsitys seksuaalirikollisista sekä itsestään seksuaalirikollisena?
2. Seksuaalirikoksesta tuomituilla ilmenevät ajatusvääristymät - kieltäminen, vähättely, oikeutus ja järkeistys - heidän puhuessa tuomioon johtaneesta rikoksestaan.
3. Seksuaalirikollisen kausaali- ja vastuattribuutiot - Mitä syitä seksuaalirikollinen antaa rikokselleen ja kenen hän kokee olevan teosta vastuussa?

Yhtenä tavoitteista oli tehdä aiheesta pilottitutkimus Suomessa. Kuvaamme eri tapoja kieltää rikos, jolloin Nina Nurminen käyttää tutkimustamme osana laajempaa väitöskirjatutkimusta aiheesta. Tavoitteena oli myös uusien hypoteesien löytäminen, joka toisi tutkimuspohjaa ja ideoita tulevasta kehittämisestä seksuaalirikollisuuden teorioiden piirissä.

Rajasimme tutkimuksemme miespuolisiin seksuaalirikoksesta tuomittuihin, sillä naispuolisten seksuaalirikollisten rikosten taustalla olevat teoriat eroavat paljolti miesten seksuaalirikosta selittävästä teorioista. Lisäksi rajasimme tutkimuksen koskemaan rikoslain luvun 20 pykälää 1-8a ja 8b sekä luvun 17 § 22. Tutkimus koski seksuaalirikoksista kontaktirikoksia ja jätimme pois kohdat paritus-rikokset (§9) sekä pykälän 8 kohdat seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (§8c). Rikoslain luku 20 rikoksia §1-8a ja §8b ovat raiskaus, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen

seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalveluiden ostaminen nuorelta ja näiden törkeät tekemuodot. Rikoslain luku 17 §22 sisältää erikseen inestien, sukupuoliyhteys lähisukulaisten kesken. Rajasimme tutkimuksemme koskemaan edellä mainittuja pykälä näiden teorian yhteneväisyyden vuoksi. Rajaus tuo myös tutkimukseen luotettavuutta aineiston fokuoituessa, jolloin aineisto aiheesta on runsaampaa ja pystymme luomaan kattavamman tulkinnan.

Tutkimuksen toteutimme tutkijatriangulaationa, jolloin uskomme saavuttavamme luotettavamman tulkinnan ja analyysin. Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan useamman tutkijan käyttöä tutkimuksessa tai vaikkapa vain aineiston analyysissä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 140-142). Tutkimuksemme tutkijatriangulaatio kattaa kaksi tutkijaa ja yhteistyö on toteutettu tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

7.2 Haastattelut ja aineisto

Tutkimuksen aineisto koostui haastatteluista, jota oli litteroituna 62 sivua. Haastatteluotos kattaa seitsemän Turun vankilaan sijoitettua, seksuaalirikoksesta tuomittua, suomalaissyntyistä miestä. Haastattelut suoritettiin avoimin haastatteluin, jolloin tilanne muistutti kaikkein eniten tavallista keskustelua. Haastattelijat ja haastateltava keskustelevat tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käydä läpi kaikkia teema-alueita (Eskola & Suoranta 1996, 86).

Haastattelukysymyksiä suunniteltiin osittain ennalta sokraattisin kysymyksin. Kysymysten muotoilun tarkoitus oli herätellä ja kyseenalaistaa rikoksentekijän asenteita, sekä saada aikaan dialogisuutta, jonka tuloksena kaipasimme syvällisiä yksityiskohtaisia pohdintoja. Sokraattisia kysymyksiä ei ollut tarkoitus esittää järjestyksessä tai käyttää niistä kaikkia. Kysymyksiä teimme lähinnä omaksi "muistilistaksemme", jotta osasimme kysyä tarkentavia kysymyksiä heidän toimintansa taustalla olevista syistä.

Sokraattinen dialogi on kognitiivisen psykologian piiriin kuuluva menetelmä, jossa kysymyksiä esitetään siten, että haastateltava ymmärtää omaan ajatteluunsa liittyviä ongelmakohtia ja epäjohdonmukaisuuksia (Kuusela 2002, 17). Sokraattisten kysymyksien lisäksi kysyimme haastateltavilta vangeilta seksuaalirikollisten staattisen riskianalyysin sisältämiä asioita. Staattinen riskianalyysi sisältää haastateltavan aiemmat virallisesti kirjatut seksuaalirikokset sekä ei kontaktiset seksuaalirikokset, parisuhteen keston vuosissa, vankikertalaisuuden ja haastateltavan iän vapautuessa. Uhriin liittyviä kysymyksiä olivat uhrin sukupuoli, onko uhri tuttu vai tuntematon sekä mahdollinen sukulaisuussuhde. (Static 99.)

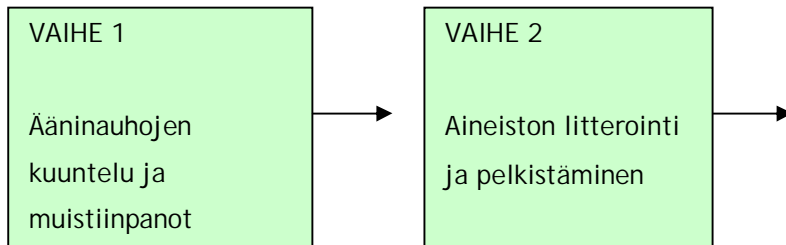
Haastattelut olivat löyhästi strukturoitu, jotta aineistosta saatiin sisällöllisesti mahdollisimman kattava. Haastattelua emme pystyneet, emmekä halunneet tematisoida tai suunnitella sille runkoa, sillä odotimme kerronnan olevan hyvin eri sisältöistä haastateltavasta riippuen. Tämä pitikin paikkansa osan haastatelluista kieltäessä rikos täysin, osan kertoessa syvällisesti rikoksen herättämiä tuntemuksia ja rikostyyppien ollessa täysin erilaisia.

Yhteyshenkilöinä Turun vankilassa toimi apulaisjohtaja Inga Grönlund sekä seksuaalirikollisten kanssa työskentelevä erityisohjaaja Leena Toivanen. Haastattelupyynnöt ja haastatteluun valitsemisen suoritti Toivanen pyyntöjemme mukaisesti. Koimme kieltäjien määrän korostuneisuuden rikkaudeksi tutkimuksen aiheemme kannalta. Korostuneisuutta esiintyy yleisestikin seksuaalirikollisten parissa, sillä seksuaalirikoksesta tuomituille on tyyppistä kieltää rikos kokonaan tai osittain (Nurminen & Hakkarainen 2011). Tutkimukseen osallistuville vangeille välitettiin saatekirje, mikä sisälsi tietoa tutkimuksen sisällöstä, toteutuksesta ja käyttötarkoituksesta. Lisäksi he saattoivat tarvittaessa kysyä lisätietoja tutkimuksesta erityisohjaaja Toivaselta. Haastateltavat allekirjoittivat suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta, joista toinen kappale jäi haastateltavalle ja toinen tutkimuksen tekijöille. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista sekä tutkimukseen osallistumisen oli mahdollista keskeyttää milloin tahansa.

7.2.1 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on ydinasia tutkimuksessa, johon pyritään alusta lähtien. Tutkijalle selviää analyysivaiheessa, millaisia vastauksia hän saa tutkimuskysymyksiinsä. (Hirsjärvi & Hurme 2008.) Aineiston analysoimme sisällönanalyysillä, jolla etsitään tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Lähtökohtana oli hermeneuttinen tarkastelu, jolle on ominaista toiminnan sääntöjen, aikomusten, roolirakenteiden ja käsitteiden sisällön erittely (Kuusela 2002, 172). Valitsimme hermeneuttisen tutkimustavan, jolla pyrimme syvälliseen ymmärrykseen. Ymmärrys ilmiöstä syntyy tulkitsemalla yksityiskohtia, jotka lisäävät ymmärrystä tulkittavasta kokonaisuudesta. Hermeneuttisella tulkinnalla tarkastellaan tutkittavan elämismaailmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2002.) Analyysitaulukosta on esimerkkinä liite 4 ja analyysin vaiheista liite 7.

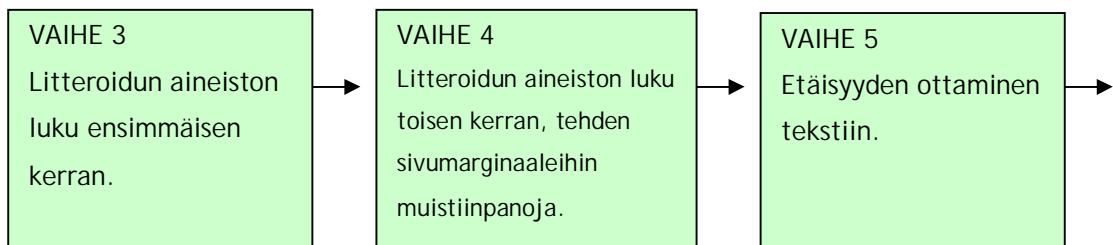
Haastattelupäivien jälkeen kuuntelimme ääninauhat ja teimme muistiinpanoja jo siinä vaiheessa huomaamistamme aineiston sisällöllisistä yhtäläisyyksistä. Litteroimme aineiston ja sivumääräksi valmiille tekstille tuli 62 sivua. Litteroituamme aineiston pelkistimme, eli redusoimme aineistoa, joka tarkoittaa tutkimukselle epäolennaisten asioiden karsimista pois (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111). Tässä vaiheessa poistimme haastateltavien esittelyn, tutkimuksen tarkoituksesta ja aikataulusta, sekä aineiston käsittelystä koskevan puheen.

Kuva 1. Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 1 ja 2.

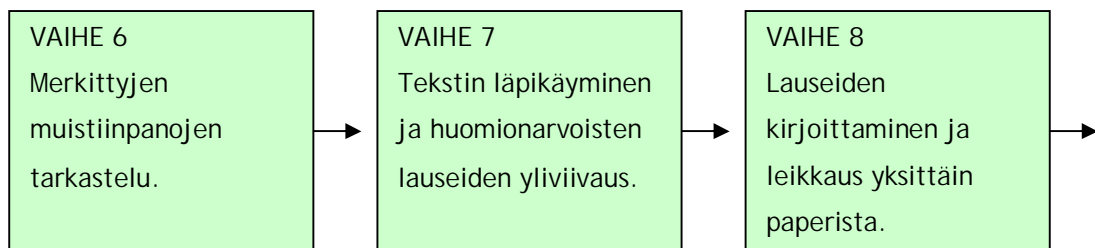
Analyysissä, kuten koko opinnäytetyössämme käytimme tutkivan tieteen metodina ymmärrystä, jolloin tärkeää oli muistaa tietynlainen eläytyminen ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin, sekä henkiseen ilmapiiriin (Tuomi & Sarajarvi 2006, 27). Ymmärrys metodina sopi hyvin yhteen myös hermeneutiikan suhteen, sillä ymmärtämiseen sisältyy aikomuksellisuus, eli jonkin tekijän merkitys (Tuomi & Sarajarvi 2006, 28). Analyysin tavoitteena olikin löytää aineistosta merkityksiä, jonka avulla luokittelimme ja jäsentelimme sisältöä.

Litteroidun aineiston luimme huolellisesti läpi kahteen kertaan, joista toisella lukukerralla teimme samalla muistiinpanoja ja ehdotuksia mahdollisista luokitteluista. Kohdat merkitsimme kirjoittamalla marginaaleihin omat huomiot. Tutkijan ymmärryksen tulisi jatkuvasti korjaantua ja syventyä dialogin edetessä, jolloin tuota kehää kulkemalla tutkija vapautuisi oman perspektiivinsä minäkeskeisyydestä. Aineistoon on syytä myös välillä ottaa kriittisesti etäisyyttä ja tarkastella sitä jälleen uusin silmin. Aineiston ilmaisusta muodostetaan erilaisia hypoteeseja, joita koetellaan. Päämääränä on löytää todennäköisin ja uskottavin tulkinta siitä, mitä tutkittava on tarkoittanut. (Aaltola & Valli 2010, 36-37.) Kriittistä etäisyyttä tekstiin otimme useassa vaiheessa.

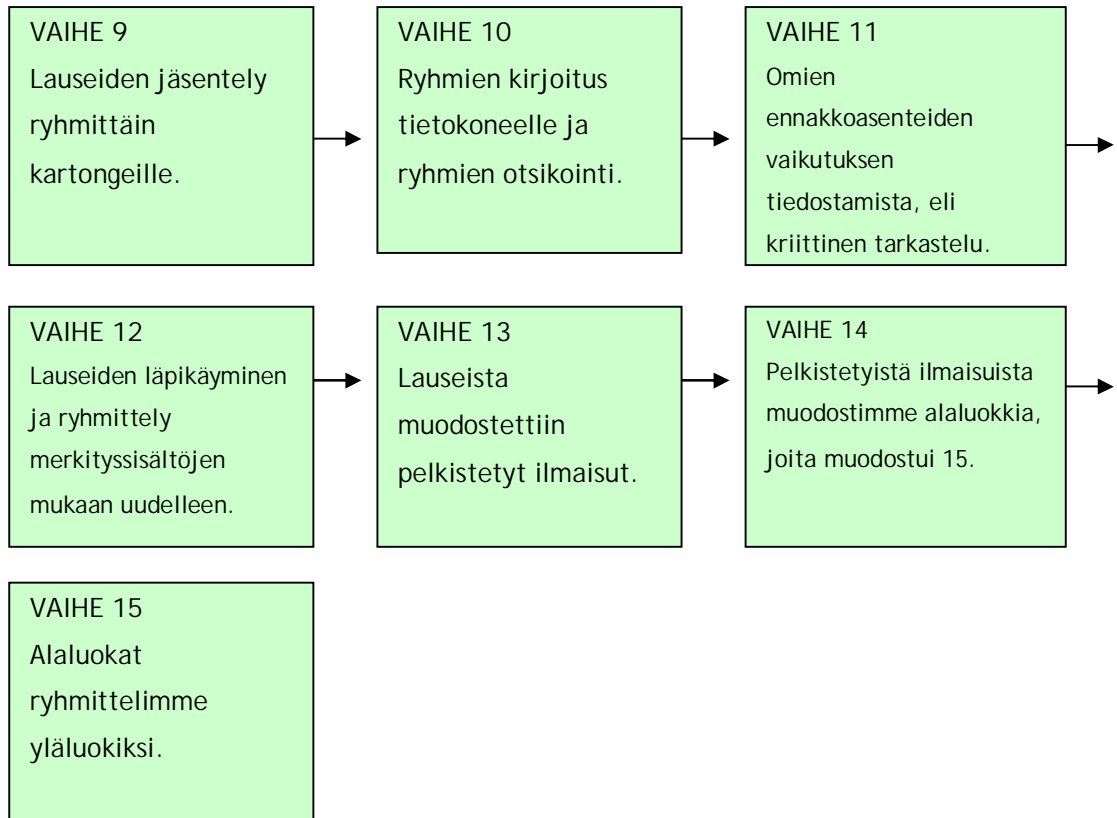
Kuva 2. Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 3-5.

Ensimmäinen kriittinen tarkastelu toteutui ensimmäisten lukukertojen jälkeen. Annoimme tekstin levätä, jonka jälkeen kävimme sen yhdessä läpi, pohtien omia merkintöjämme ja perusteita niille. Teksti käytiin läpi yhdessä ja alleviivasimme huomionarvoiset kohdat. Alleviivatut kohdat kirjoitettiin uudelleen yleiskielellisesti erillisille papereille, jonka jälkeen lauseet leikattiin yksittäin paperista. Yleiskielellisyydellä poistimme murteen ja siten halusimme vähentää haastateltavan tunnistettavuutta. Tässä vaiheessa myös muutimme mahdolliset nimet tai korvasimme ne sanoilla ”hän”.

Kuva 3. Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 6- 8.

Jäsentelimme näitä lauseita ryhmittäin ensin erivärisille kartongeille. Nämä ryhmät muodostuivat siten, että lauseiden tarkoitusperä, pelkistetty ilmaus, oli samankaltainen. Aineiston ryhmittelyssä, eli klusteroinnissa aineistosta etsitään eroavaisuuksia ja/tai samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112), joilla luodaan pelkistetty ilmaus ja seuraavaksi ne ryhmitellään alaluokkiin. Aloimme kirjoittaa näitä lauseita tekstinkäsittelyohjelmassa ryhmittäin ja muodostimme näille syntyneille alaluokille otsikkoja, jotka kuvasivat pelkistettyjen ilmaisujen yhtäläisyyttä. Näistä muodostui 17 ryhmää. Huomasimme kahden ryhmistä muodostuneen ennalta omaavamme teorian pohjalta, jolloin hermeneuttinen tulkinta ei toteutuisi. Nämä kaksi ryhmää kuuluvat kieltämisen tasoihin, joita olivat taso ”rikoksen kieltäminen kokonaan tai osittain” ja taso ”Ennakkosuunnittelun kieltäminen”. Nämä tasot kuvasivat teoriasisällöltään aineistosta löytyneitä tuloksia, mutta kuten Aaltola ja Valli (2010, 33) tuovat esiin, on tarkoitus tuoda toisen kokemus ja ilmaisuiden merkitys mahdollisimman autenttisina. Kriittisyys ja reflektioisuus kuuluvat hermeneuttiseen tutkimukseen. Ennen kaikkea kriittisyys näkyy itsekritiikkinä, jossa oma tulkinta pitää aina kyseenalaistaa. Omat ihmiskäsitykset ja ennakkoluulot tulee tiedostaa, jotta niiden mahdollista vaikutusta tulkintaan pystyy tarkastelemaan (Aaltola & Valli, 34). Hermeneutiikan piiriin kuuluu olennaisesti hermeneuttinen kehä, jolla tarkoitetaan tutkimuksellista dialogia tutkimusaineiston kanssa. Aineisto esimerkiksi haastatteluiden tuloksena on potentiaalinen keskustelukumppani, jonka kanssa tutkija käy vuoropuhelua tarkoituksenaan toisen toiseuden ymmärtäminen. (Aaltola & Valli 2010, 36.)

Kuva 4. Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 9- 15.

Kävimme irralliset lauseet kertaalleen läpi, pohtien ensin kriittisesti aiemmin analysoimaamme. Halusimme poistaa kaksi alaryhmää, koska ne olivat muodostuneet osittain teorialähtöisesti, eli oman ennakkotietomme pohjalta. Kävimme merkityssisältöjen ryhmittelyä uudelleen sijoittaen ilmaisuja analyysitaulukkoon (Liite 5) luomalla ensin pelkistetyn ilmauksen, siitä alaluokan ja viimeisenä yläluokan. Tämä uudelleen taulukointi oli tarpeellinen, sillä kävimme samalla läpi pohdintaa siitä, onko lause luokkayhteydessä omista ennakkokäsityksistämme johtuen, vai onko se ryhmässään sisällöstä nousseen informaation tuloksena. Saman pohdinnan kävimme kaikkien alaluokkien kohdalla; onko alaluokka muodostunut aineistolähtöisesti, eikä ole teorialähtöisyyden ja tutkijoiden oman ennakkokäsitysten tulosta. Päädyimme esittämään tulokset yläluokkien muodossa, jotka ovat mielestämme tarpeellisen eksaktit ja kattavat selkeiden johtopäätösten löytämiseksi. Klusteroinnin Tuomi ja Sarajärvi (2002, 114-115) katsovat olevan osa abstrahointia, eli käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja tämän valikoidun tiedon pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa

tapahtuu eteneminen pelkistetyistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. (Tuomi & sarajärvi 2002, 114.) Abstrahoinnissa empiirinen aineisto yhdistetään teoreettisiin käsitteisiin (Tuomi & sarajärvi 2002, 115). Esimerkkinä sisällönanalyysistämme löytyy liite 7. Alaluokkia muodostui ryhmittelyn perusteella 15, joita yhdistimme yläluokiksi. Esimerkiksi alaluokista "teon kieltäminen osittain" ja "teon kieltäminen kokonaan" muodostimme yläluokan "rikoksen kieltäminen". Viidentoista alaluokan koimme olevan liian pieneksi pilkottuja kokonaisuuksia, jotta olisimme esittäneet tulokset niiden valossa. Alaluokista osa on luokiteltavissa useampaan yläluokkaan. Luokittelusta ja abstrahoinnista on tehty selventämiseksi kaavio, joka on liitteenä 5. Esitämme tulokset yläluokkien mukaisesti, kahdeksan ryhmän, eli kahdeksan otsikon alla.

8 Tulokset

Esitämme tulokset siten, että aineistosta määrällisesti eniten ilmenneet sisällön yhtäläisyydet ovat järjestyksessä ensimmäisenä. Haastateltujen mielipiteet olivat yhdenmukaisia koskien seksuaalirikollisia ja heidän saamiaan rangaistuksia. Haastatellut kuvasivat tapahtumia tai tapahtumattomuutta peilaten minäkuvaansa. Sisällöstä esiin nousi kaikkien haastateltavien kohdalla kieltämistä sen eri muodoissa. Haastatelluista kaikki kielsivät teon kokonaan tai osittain. Jaottelemme tuloksissa haastateltuja teon kieltäneisiin ja teon myöntäneisiin. Kieltäjillä tarkoitamme heitä, jotka ovat kieltäneet rikoksen kokonaan. Osittain kieltäneet ovat myöntäneet teon ja kuuluvat näin ryhmään myöntäneet. Molemmilla ryhmillä esiintyi teon, vastuun ja uhrin kieltämistä sekä vähättelyä, muistamattomuutta ja teon oikeutusta.

8.1 Käsitys seksuaalirikollisista

Kysyttäessä haastateltavien mielipidettä seksuaalirikoksista yleisellä tasolla olivat rikoksen kieltäjien vastaukset yksimielisiä ja huomattavan tuomitsevia sekä teon että tekijän suhteen.

"Siinä täytyy olla mielenvikainen, että tekee semmoista asiaa mistä minua syytetään." (H6)

"Kyllä minä olen sitä mieltä, että jos joku tommosia lapselle tekee niin sen saa ampua ensimmäisenä. " (H5)

"No en minä semmosta oo ollenkaan hyväksyny, mitä minä olen tämmösiä jo aikasemminkin lehdistä luku, kun oli semmosia tehty. Niin en ole hyväksyny kyllä ja lapsia varsinkin. Minä ajattelen, että se on ihan sairasta, sairasta touhua semmonen." (H7)

Seksuaalirikollisuus ilmiönä tuomittiin hyvinkin jyrkästi ja tuomioita sekä rangaistuksia pidettiin täysin oikeutettuina, kun puhe oli seksuaalirikollisista yleensä. Haastatellut pitivät saamiaan tuomioita omalla kohdallaan kuitenkin kohtuuttomina ja useassa tapauksessa aiheettomina.

"...tämä vangitseminen, se tuli itseasiassa kaikille, vähän puskista." (H2)

"Ja sitten tämä tuomion pituus, niinkuin minä olisin tappanut kymmenen ihmistä, se on niin järkyttävän pitkä tuomio..." (H6)

"...minulta on otettu dna, kaikki on otettu niinku suurrikollisesta. Minä sanonki että se on melkeen murhamies pääsee helpommalla..." (H7)

Yksi haastateltavista kertoi oman tuomionsa olevan kohtuuton ja sanoi, ettei ole yksin asian kanssa. Hänen mielestään muut, samassa vankilassa seksuaalirikoksesta saatua tuomiota suorittavat, eivät ole myöskään saaneet oikeudenmukaista kohtelua.

"Niin siis minulla on tämä niinku suurena, suurena huolena tämä näin, että tämmösessä tapauksessa, mitä tässä nyt on kuullut paljon kaikennäköistä, että se että lähes poikkeuksetta ketä täällä (vankilassa) on, niin tota noin, niin sen ääntä ei ole koskaan kuultu tuolla oikeudessa, ei ole tehty yhtään mitään, vaan ja ainoastaan sitä ketä on uhrina." (H6)

Teon myöntäneiden tekijöiden näkemys tuomiosta *"Yht'äkkiä tulee pitkä tuomio ja kovat korvaukset"* (H4), ei juuri poikennut heidän näkemyksistään, jotka kokivat saaneensa tuomion syyttömänä ja väärin perustein. Toinen teon myöntänyt kertoi ehdottoman vankeuden tuntuneen kohtuuttomalta etenkin kun miettii siitä seuraavaa seksuaalirikollisen leimaa sekä menetyksiä sosiaalisessa elämässä. Teon myöntänyt haastateltava toi esille kiinnijäämisestä ja tuomiosta aiheutuneen häpeän tunteen.

"No joo se on aika ikävä juttu varsinki ku on semmonen jälkeinpäin mua on hävettäny niin hemmetisti, että siit on vaikea puhuakki" (H4).

Kiinnijäämisestä haastateltavien mukaan seurasi pelko siitä, miten läheiset ihmiset suhtautuvat tekijään.

"...ku sä oot yksin ja ku oot ollu ennen perheen kans, sul on perhe kolla ja sit ku se perhe kattoo näin yht'äkkiä sun ympäriltäs, se on kuule niin valtava tyhjyys, että siinä meinaa järki lähteä miehen päästä ihan täysin." (H1)

8.2 Minäkuvan yhteys rikoskäyttäytymiseen

Haastatellut toivat paljon esille omia positiivisia luonteenpiirteitään ja useimmiten kielsivät teon tai vähättelivät tekoa näiden ominaisuuksiensa valossa. Esimerkiksi raiskaus ei ollut mahdollinen, koska tekijän luonteenpiirteet ovat täysin rikoskuvauksen vastaisia. Haastateltavat toivat esille, etteivät esimerkiksi pystyisi tahallisesti vahingoittamaan ketään. Osa haastateltavista toi ilmi, etteivät he ole sellaisia ihmisiä, jotka tekevät seksuaalirikoksia.

"Se on jotenkin niin outoa koko, ylipäättään, minun historiassa, missään ajatuksissa tai toiminnoissa." (H2)

"Ei ole mahdollista. Mä en voi, mä en, kun te näkisitte sen tuota noin oikeudenpöytäkirjan niin siinä minä olen täysi peto, minähän olen eläin, en minä ole ihminenkään." (H6)

Tapauksissa, jossa tekijä ei muistanut rikostapahtumaa, he kielsivät tapahtuneen mahdollisuuden vedoten itsetuntemukseen.

"Sitten on muuten semmoisia, että minä tiedän, vaikka en muista mitään, niin kyllä minä itseni tunnen." (H6)

Haastateltaville olimme ennestään tuntemattomia ja haastatellut korostivat aiheen arkaluontoisuutta, mikä saattoi vaikuttaa haastateltujen vastauksiin.

"Ja varsinkin tällainen rikos!" (H4)

"Joo, no tässä tuli aika henkilökohtaisia asioita puhuttua." (H1)

8.3 Teon kieltäminen

Rikollinen teko kiellettiin kaikissa haastatteluissa joiltakin osin tai kokonaan. Kolme haastatelluista (3/7) kielsi teon täysin ja loput kielsivät rikostapahtuman osittain. Osittainen kieltäminen ilmeni teon myöntämisenä, mutta esimerkiksi kiellettiin rikoksen olleen tekemuodoltaan törkeä. Joissain tapauksissa haastateltu kertoi, että teko myönnettiin ensin ja kiellettiin myöhemmin haastateltavan pelätessä seuraamuksia.

"Kun menin kuulusteluun, myönsin sen suoraan, mitä mä oon tehny...mä en millään lailla puolustanu itteeni...mutta sitten tuli se meno käräjäoikeuteen ja hommasin itelleni asianajajan, sitte mä rupesin puolustaa itteeni aikalailla. Tuli se pelko linnaan joutumisesta ja tämmönen." (H1)

Teon kieltäneet syyttivät uhria saamastaan vankeusrangaistuksestaan. He kokivat kärsivänsä tuomiota syyttömänä ja korostivat omaa asemaansa uhrina.

"Mutta uhri, palataampa siihen uhriin. Semmosta tässä tapauksessa, että itseasiassa minä olen uhri." (H5)

Useimmiten uhrin väitettiin valehdelleen, jolloin haastateltu kertoi koko syytöksen olevan perätön, tai uhrin sanottiin liioitelleen ja vääristelleen tapahtunutta.

"...se toinen osapuoli valehtelee oikeudessa." (H6)

"...en minä tiedä, tuliko toiselle kai vähän paha mieli kun äijä odotti kotona ja sitten oli kai pakko jotakin keksiä." (H6)

Haastatellut teon kieltäneet kertoivat uhrien kertomusten olevan epätosia, johtuen muun muassa uhrin mielenterveysongelmista, päihtymystilasta tai uhrin nuoresta iästä.

"Voiko semmosta olla, tuommosta niinkun, on niinku sairaanloista, vilkas mielikuvitus, hyvä valehtelemaan, onhan niitä kai semmosiakin." (H5)

Tuomittujen mielestä uhrin valehteleminen ei ollut aina välttämättä oma-aloitteista, vaan uhri valehteli jonkin toisen tahon käskystä, pyynnöstä tai manipuloinnista johtuen.

"Ja tietysti se elämä oli siellä vähän semmosta, ei nyt niin kauhean tasasta ilmeisesti, että joku häiriö tullut tai sitten manipulaatio, tai emminä tiedä mikä siinä sitten teki semmosen." (H5)

"Hän sanoi, että siellä (sairaalassa) puhuttiin semmosesta kuin hyväksikäyttö, niin hänkin meni siihen mukaan" (H7)

"...ne on siellä manipuloinu tän homman ja ja hirveet syytteet, että minä olen tehny valtavaa paha..." (H3)

Teon kieltäneet esittävät erinäisiä perusteita miksi ei ollut mahdollista, että kyseinen rikos olisi tapahtunut. Yleisin peruste rikostapahtuman estymiselle oli jonkun ulkopuolisen läsnäolo, mikä esti seksuaalirikoksen.

"Ja sitten siellä on ne Anna ja Kalle, sen sisaruksia, ne samaan aikaan tuli koulusta niin ei se ole kuinkaan mahdollista, kun ne kolmistaan ovat siellä." (H7)

"... lasten lähisukulainen asui, just alapuolella, joka kävi joka päivä siinä, joka ilta, joka hetki kuulolla niin tommosta ei ois päässy missään vaiheessa edes toteuttaa salaa, lähisukulaiselta, vaikka olisi halunnutkin." (H5)

Lisäksi lähes kaikki kertoivat, ettei tekoa ole voinut tapahtua, koska tekijällä ei ole teon vaatimaa seksuaalista kiinnostusta. Etenkin lapsiin kohdistuneisiin seksuaalirikoksiin syyllistyneet painottivat, ettei heillä ole ollut ennen tekoa mitään seksuaalisia ajatuksia tai fantasioita, jotka kohdistuvat lapsiin. Teon myöntäneet kertoivat, että *"se vain alkoi tapahtua"* ilman, että he olisivat sitä suunnitelleet ja/tai olleet vastaavasta aiemmin kiinnostuneita.

8.4 Muistamattomuus

Muistamattomuutta esiintyi eniten teon osittain kieltäjillä. He kertoivat tuomioon johtaneen rikoksen olevan mahdollinen, mutta eivät muistamattomuuden vuoksi osanneet sanoa onko teko todellisuudessa tapahtunut vai ei.

"En minä voi sanoa mitä on tapahtunut kun en minä muista sitä." (H6)

Joissain tapauksissa itse teon myönnettiin tapahtuneen, mutta siihen johtaneita syitä ei pystytty muistamaan.

"Ja muutenkin se kaikki on niin hämmentävää, että minä en ole saanut sitä päässäni selväksi kaikkia näitä asioita, vaikka siitä on jo...aikaa." (H2)

Haastatellut kertoivat kohtia rikosentekohetkestä, jotka ovat jääneet pimentoon. Syitä pimentoon jäämiselle kerrottiin olevan tietoinen unohtaminen, päihtymystila ja niin sanotut mustat aukot.

"Ei sellaisia kukaan muista, loppupäivä ja koko päivä, juotu ja juotiin." (H6)

Yksi haastatelluista kertoi, että hän ei muista mistä häntä on syytetty tai millä perusteilla hänet oli tuomittu, vaikkakin muisti muut rikokseen liittyvät asiat yksityiskohtaisesti ja oli käynyt tapauksesta oikeusprosesseja käräjäoikeudessa sekä hovioikeudessa.

Teon osittain tai kokonaan myöntäneet tekijät kertoivat ymmärtäneensä teon ja sen seuraukset, mutta yrittäneet kuitenkin *”suojata itseään”* epämiellyttäviltä ajatuksilta ennen vankeustuomiota.

”Kyllä se väärältä tuntu, mutta sen halus niinku pyyhkiä pois mielestä, vähän niinku suojella itteensä et ei tos niinku mitään oo.” (H4)

”Ja itseasiassa se on osittain vähän tietoisestikin halua unohtaa kaiken. Minä tein töitä ihan hulluna, kahta kolmea työtä päälle käin, että minun ei tarvitse ajatella mitään muuta kuin, minä menen töihin, nukkumaan välillä ja taas takaisin töihin. Olisi halunnut unohtaa koko asian.” (H2)

8.5 Uhrin vähättely

Kysyttäessä uhrille aiheutunutta haittaa haastateltavista teon kieltäneet kertoivat, ettei haittaa voinut olla, koska seksuaalirikosta ei ollut tapahtunut.

”Enhän minä ole mitään tehnyt, eihän se voi vaikuttaa millään tavalla.” (H1)

Tällöin haitan lisäksi kiellettiin kokonaisuudessaan uhrin olemassaolo. Käsite uhriudesta kyseenalaistettiin myös sen perusteella, että uhri oli ennemminkin rikoskumppani eikä rikoksen uhri tai seksuaalinen teko oli sovittu yhdessä.

”Enemmänkin se oli mielestäni kumppani.” (insesti) (H4)

”...hän tiesi mihin oli tulossa.” (H2)

Joissain tapauksissa tuli myös ilmi, ettei tekoa mielletty rikokseksi tulkittaessa uhrin olevan halukas, jolloin ei ollut uhriakaan. Yksi haastateltava vetosi myös uhrin halukkuuteen eikä näin ollen uhriakaan voinut olla.

”No kun vähän kummatkin haluttiin asiaa” (H4).

”Katson, että kyseessä on ollut ennemminkin seksuaalista tekoa minun ja tyttären välillä” (H1)

Lisäksi teosta aiheutuneita psyykkisiä, että fyysisiä haittoja vähäteltiin tai niiden sanottiin johtuvan jostain muusta kuin kyseessä olevasta teosta. Osa kertoi uhrilla olleen psyykkisiä ongelmia jo ennen tekoa eikä niiden yhteyttä tekoon voitu osoittaa.

"Hänellä oli lääkärintodistuksia, psykologintodistuksia siitä, että hän on saanut henkisiä vammoja tästä tapahtuneesta. Mutta sitten taas toisaalta ne oli täysin ristiriidassa siihen, että siellä luki 'uhrin kertomuksen mukaan' tuli selkeästi esille sen aikaisemmat käynnit psykiatrilla ja psykologilla ja mielenterveystoimistossa." (H2)

Muut teon kieltäneet puolestaan näkivät uhrin ilmoittamien haittojen olevan keksittyjä tai liioiteltuja tekoon nähden.

"Sitten ku me olemme oikeudessa niin sitten hänellä on kauheita pelkotiloja ja hän parkuu siellä ja ettei hän uskalla kaupungilla liikkua, kaikkea tämmöistä. Mutta miten ne siellä kuulusteluissa, mistä niitä pelkotiloja yhtäkkiä tulee, olisihan niitä ollut siellä jo." (H6)

"Niin siis sehän on nimenomaan ainoa tässä semmonen, mutta sekin on niin hankala sillain ymmärtää, koska hän, joka sen on aiheuttanut niin sillä on, sillä ei ole mitään, se ottaa hirveän kylmän asenteen ja sillä ei ole, se ei ole moksistaan tästä hommasta." (H5)

"...ennen ei ole tommosta tavattu, että ne on tavallisesti vihaisia sille tekijälle. Ja hän odotti kovasti että näkisi minut, että minä menen katsomaan häntä...Ja se halasi heti kun näki minut." (H7)

Teon myöntäneet kertoivat uhrille aiheutuneen haittaa teosta, mutta eivät havainneet sitä pitkään jatkuneiden tekojen aikana, vaan havaitsivat haitat vasta kuukausien, jopa vuosien päästä teon jälkeen.

"...mä en niinku huomannu, mä olin sokea sille jollaki lailla...en niinku älynny, että se on mun aiheuttamaa sitä minkä takia sillä menee niin huonosti" (H1).

He kertoivat, että pyrkivät sulkemaan toisen osapuolen mielestään ajatellen ainoastaan omaa etuaan ja etteivät nähneet toista osapuolta rikoksen tapahtumahetkellä uhrina.

"Ni varmaan siinä tilantees ni mä en paljoa ajatellu sitä miltä toisesta osapuolesta tuntuu. Siin oli vaan se oma tiiäksä se tyydytys siihen tilanteeseen, että pääs siitä toisesta että päätin minä oon nyt tässä." (H4)

"Niin se oma etu meni siitä, sitä ei kertakaikkiaan sitä ei välitä siitä toisesta niinku pitäis ajatella normaalisti. Se vaan pyyhkiytyy pois mielestä." (H1)

"Ei kyllä sillä hetkellä ajatteli vaan itteensä päällimmäisenä." (H4)

Käsitykseen teosta aiheutuneeseen haittaan vaikutti vahvasti tekijän näkemys teon vakavuudesta. Uhrille ei aiheutunut haittaa, koska teko ei ollut tuomittava tai teko oli vähäistä.

"Ei ne syytä että minä oisin tehny mitään paha, mutta kosketellu" (H3)

Teon myöntänyt kertoi rikoksesta useimmiten ensin uhrin näkökulmasta, jonka jälkeen hän peilasi tekoa omiin tuntemuksiinsa, jolloin hän toi esille omalta kohdaltaan katumusta, häpeää ja uhriempatiaa.

"... hän meni siihen pisteeseen, että yritti tehdä itsemurhaa. Ajatelkaa nyttien sen täytyy olla tosi paha paikka ennen kuin ihminen tekee itsemurhan...munhan se itsemurha olisi pitänyt tehdä." (H1)

Toisaalta teon myöntänyt kertoi, ettei osannut tekojen tapahtuessa ajatella lainkaan uhria ja tälle aiheutuvaa haittaa.

8.6 Teon oikeutus

Käsitteen uhri olemassaolo mitätöitiin vedoten uhrin käyttäytymiseen. Teko ei esimerkiksi useimpien haastateltavien mukaan ollut vastentahtoinen, koska uhri ei pyytänyt lopettamaan tai käyttäytynyt siten kuin haastateltava hätätilanteessa olettaa uhrin toimittavan.

"Jos sinulle tulee hätä ja sinä näet jonku ulkopuolisen ihmisen niin varmasti sanot, että auta nyt herranjumala, mutta tämmöstä ei missään vaiheessa tapahtunut" (H6).

Haastateltavat olivat sitä mieltä, ettei seksuaalinen kanssakäyminen olisi mahdollista ilman toisen suostumusta ja mielsivät, että suostumus oli ainakin epäsuorasti saatu. Suostumukseksi katsottiin esimerkiksi se, että nainen lähti tekijän mukaan vapaaehtoisesti.

"No ei se nyt onnistu jos laittaa jalat ristiin niin ei silloin pysty olemaan yhdynnässä kenenkään kanssa. Se on täysin mahdotonta, kyllä siihen kaksi aina tarvitaan että se onnistuu, kyllä minä olen siihen tulokseen tullut. Eikä kaksi ihmistä lähde yhdessä, jollei ne ole yhteispäätöksellä." (H6)

Uhrin suostumuksena tekoon nähtiin se, ettei hän pyytänyt lopettamaan tai estellyt fyysisesti. Lisäksi uhrin passiivisuus saatettiin tulkita halukkuutena.

"Kyllä siinä ilmeisesti sellaista, täytyy olla, että se toinenkin tykkää, eihä sitä yksinpuolin. Sellainen käsitys minulla oli." (H1)

"...ymmärsin, että tytärkin tykkäsi." (H1)

Edellisessä kappaleessa, 8.5 uhrin vähättely, esiintyi haastateltujen tuoma käsitys uhrista kumppanina, jolla tekoa myös oikeutettiin.

8.7 Ulkopuolisen tahon vaikutus tapahtumien kulkuun

Poliisin ja tuomioistuimen toiminta nähtiin osassa tapauksissa kyseenalaisena ja jopa vääränä. Tuomitut kokivat, että edellä mainittujen toiminnassa olleiden virheiden vuoksi heidät on tuomittu syyttömänä.

"...siinä on nyt selkeästi se, että juridiikka tappelee. Syyttäjä ei tulkitse lakia oikein" (H2).

"...kun lukee sitä saamaani tuomiota, jonka sain käräjäoikeudesta, niin siellä on tuomio sellaisestakin asiasta mistä minua ei ole edes syytetty..." (H5)

"Ja kaikki uutta, outoa, pelottavaa ja se tuli niinku jälkikäteen ajateltuna poliisin toiminta oli minun mielestä jollain tavalla väärin tai outoa. Sanottiin vain että myönnätkö niin päästään helpommalla ja pääset pois tästä." (H2)

Tuomitsijoiden kyseenalaistamiseen liitettiin vahvasti jo edellä mainittu uhrin syyllistäminen. Haastateltavat kokivat että tuomioistuin on kuullut vain uhria, eikä heidän mielipiteellään ole ollut painoarvoa.

"Nii'in, tässä on kuunneltu vain sitä naista eikä minua" (H6)

"...minua ei paljon kuultu oikeudessa" (H7).

Haastatelluista teon kieltäneet olivat sitä mieltä, että rikosilmoitus oli alun perin tehty vain siksi, että muut ihmiset eivät pitäneet henkilökohtaisesti heistä. Haastatellut mielsivät itsensä tunnetuiksi henkilöiksi elinympäristössään ja kertoivat muiden tarkkailevan kriittisesti heidän toimintaansa. Jotkut kokivat tapahtumien johtaneen tuomioon siten, että itse ei ollut ollut missään tapahtumissa osallisena.

"Me olimme semmosia kylän päähenkilöitä aina, meidän tekemisiä aina seurattiin kauhean tarkoin. Mitkä ne on, Matti Nykänen ja Mervi, oltiin vähän semmosia. Kaikesta tehtiin hirveä numero ja se on kostautunu oikeen urakalla." (H5)

"...kun minusta siitä tehtiin perättömiäkin ilmoituksia sosiaaliviranomaisille, jotka ei pitänyt paikkaansa silloinkaan ja niidenhän oli pakko tutkia se asia silloin, tietysti kun heille ilmoitetaan. Ihan kiusallaan tehtiin sitä." (H3)

8.8 Vastuun kieltäminen

Teon myöntäneet haastateltavat kertoivat, etteivät he olisi pystyneet estämään tekoja tapahtumasta.

"Se pikkuhiljaa kehittyy vain siihen malliin ja se ajautuu sitten sille uralle" (H1).

Eräs haastateltavista kertoi hyväksikäytön olleen niin sanotusti tapa, eikä haastateltava voinut sopivan tilaisuuden tullen jättää tilaisuutta käyttämättä.

"...aina silloin ku vaimo lähti töihin tai jonnekki muualle. Se sai toimimaan sillee tyhmästi" (H4).

Haastateltava kertomansa mukaan tiedosti teon vääryyden, mutta vietti oli niin voimakas, että sitä oli lähes mahdoton vastustaa.

"Lähinnä ties että se on väärää, mutta niin se kiusaus oli suurempi siitä mitä tajusin et on väärää. Se vaan houkutti ja houkutti." (H1)

Yksi haastateltavista kertoi niin sanotusta *"toisesta minästä"*, joka toimi hänelle ei ominaisella tavalla.

"Oli tavallaan kaksi minää. Se minä mikä esiintyi perheelle, vaimolle kunnollisena ja se toinen mikä heräs kun vaimo lähti ja käytti tytärtään hyväksi" (H1).

Haastatteluissa esitimme kaikille kysymyksen siitä, miten rikoksen olisi voinut mahdollisesti estää. Haastatelluista jokainen toi esille sen, ettei olisi voinut vaikuttaa tapahtumien kulkuun eikä siten myöskään vaikuttaa ehdottomaan vankeustuomioon. Osa perusteli vankilaan joutumisen niin, ettei voinut estää tekoa tapahtumasta, koska ei tiennyt sen olevan väärin tai ymmärtänyt siitä olevan seuraamuksia.

"En minä ymmärtänyt että se niin väärin on. Sen kyllä tiesin, että se väärin on, että ei isän ja tyttären saisi olla näin. Se vaan jatkui ja jatkui, enkä osannut sitä katkaista." (H4)

"No kun nämä olisi jo kaikki etukäteen tiennyt niin ei tällaista olisi edes tapahtunut, mutta kun ei ollut ymmärtänyt." (H1)

Yksi haastateltavista uskoi, että jos hän olisi osannut hakea apua, olisi hän voinut estää tekoja tapahtumasta.

"Varmasti se ois auttanut jos mä oisin ymmärtänyt puhua...että mitä mun mielessä liikku." (H4)

Rikoksista puhuttaessa haastatellut toivat myös esiin käsityksiä, jotka vaikuttavat seksuaalirikokseen johtaneisiin tekijöihin. Näitä lausuttiin ikään kuin tosina, johon tekijällä itsellä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa.

"Viina ja naiset eivät vain sovi yhteen." (H6)

Kaikki haastateltavat vähätelivät kuntoutuksen tarvetta sekä kielsivät jyrkästi riskin syöllistyä seksuaalirikokseen uudelleen. Haastateltavista osa kertoi, ettei uusiminen ole mahdollista, koska heidät on tuomittu syyttöminä. Kysyttäessä sitä miten haastateltavat voivat välttää syyttömänä tuomitsemisen jatkossa olivat vastaukset yhdenlinjaisia.

"...jos minusta riippuu, eihän tämäkään periaatteessa minusta riipu" (H5).

*"No kyllä minä ajattelin jatkaa ihan normaalia elämää, niin kuin tähänkin asti."
(H7)*

9 Tulosten yhteenveto

Tämän opinnäytetyötutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa seksuaalirikollisista ja seksuaalirikollisuudesta tutkimusongelmiemme pohjalta. Käsitukset seksuaalirikoksista ovat keskeisessä asemassa seksuaalisen väkivallan ymmärtämisen taustalla (Humppi 2009,15). Ensimmäisen tutkimusongelmamme avulla oli tarkoitus löytää tietoa siihen, miten seksuaalirikollinen käsittää rikoksensa. Toinen tutkimusongelmamme tarkastelee seksuaalirikoksen taustalla olevia ajatusvääristymiä, sekä sitä miten seksuaalirikolliset selittävät rikostaan. Kolmantena tutkimusongelmana olivat seksuaalirikollisten käyttämät attribuutiot, eli teon syysuhteen järkeistys. Tutkimuksen aineisto koostui seitsemän Turun vankilaan sijoitetun seksuaalirikoksesta tuomitun miehen avoimesta haastattelusta. Haastatteluotos sisälsi inestiin, lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä raiskaukseen syyllistyneitä. Haastateltavien ikäjakauma jakautui neljälle vuosikymmenelle. Heterogeenisestä aineistosta huolimatta haastateltavien kerronnassa oli huomattavan paljon yhtenäisyyksiä. Esitämme tulosten yhteenvedon tutkimusongelmien mukaisesti.

9.1 Seksuaalirikoksesta tuomittujen käsitys seksuaalirikollisista sekä itsestään seksuaalirikollisena?

Haastateltavien suhtautuminen seksuaalirikollisiin yleisellä tasolla oli huomattavan tuomitsevaa siihen nähden, että he ovat itse saaneet tuomion seksuaalirikoksesta. Yllättävä tulos tutkimuksessa oli voimakas ristiriita yleisen näkemyksen ja oman tuomion välillä. Yleisesti ihmiset kannattavatkin rangaistusten koventamista seksuaalirikoksista puhuttaessa (Kokkonen 1995). Haastateltavien mielipiteet noudattivat samaa kuin valtaväestön; seksuaalirikosten tulisi olla ankarasti rangaistavia ja niiden tekijöiden on oltava vähintään psyykkisesti sairas, jotta voi kyseiseen rikostyyppiin syyllistyä. Omalla kohdallaan haastateltavat kuitenkin kokivat niin sanotusti joutuneensa epäsuotuisaan ryhmään, jolloin "poikkeus vahvistaa säännön", eivätkä he täten omaa seksuaalirikollisen epäsuotuisia piirteitä. Omasta tuomioon johtaneesta teostaan puhuttaessa lähes kaikki haastateltavat toivat esiin erinäisiä perusteita tuomion lieventämiselle ja mitätöimiselle. Näkemys seksuaalirikollisuudesta yleisesti ja oman tuomion ankaruudesta ei eronnut teon kieltäneiden ja teon myöntäneiden välillä. Haastateltavat viittasivat jopa kuolemantuomion olevan sopiva rangaistus seksuaalirikollisille, mutta puhuttaessa omasta tuomiostaan jokainen haastateltava koki saaneensa liian kovan rangaistuksen tekoon nähden.

Yhden haasteltavan kertoman mukaan myös muut seksuaalirikoksesta tuomitut, jotka ovat sijoituttuna vankilassa samalla asuinkerrokselle, eivät olleet tyypillisiä seksuaalirikollisia. Haastateltava epäili myös muiden tuomittujen saaneen tuomion syyttömänä, kuten hän koki omalla kohdallaan tapahtuneen. Sosiaalipsykologi Billigin mukaan kyseessä on ihmiselle ominainen ajattelutapa: ihmisten kategorisointi luokkiin ja antaa ominaisuuksia sekä poikkeuksien etsiminen luokista, eli partikularisointi (Sirkiä 2006, 26). Haastateltavat muodostivat omien käsitystensä perusteella ryhmän seksuaalirikoksista ja kokivat olevansa poikkeuksia tässä ryhmässä. Oman paremmuuden todistelu epäsuotuisaan ryhmään kategorisoinnissa voi kertoa siitä, että ihmisillä on taipumus esittää oma tilanteensa tai toimintansa mielekkyys positiivisessa valossa (Kääriäinen 1997, 35-36).

Haastateltavat kertoivat oman syyllistymisensä seksuaalirikokseen olevan mahdotonta, sillä he eivät ole sellaisia ihmisiä, jotka tekoon syyllistyisivät. Tapauksissa, jossa tekijä ei muistanut rikostapahtumaa, he kielsivät tapahtuman mahdollisuuden vetoamalla itsetuntemukseen. Ihmisillä on vahva taipumus pyrkiä näkemään itsensä myönteisemmässä valossa, kuin muut näkevät heidät ja lisäksi heillä on taipumus esittää itsensä myönteisessä valossa. (Himberg & Jauhiainen 2002, 20-21.) Haastateltavat korostivat haastatteluisia omia positiivisia luonteenpiirteitään, mitkä ehkäisevät rikolliseen toimintaan syyllistymistä ja estävät siten myös heitä syyllistymästä seksuaalirikoksiin.

On todettu, että seksuaalirikollisilla on tapana vastata kysymyksiin sosiaalisesti suotavalla tavalla. Tämä ei tosin poikkea muusta väestöstä, sillä tämä on varsin tyypillistä ihmisille yleisestikin. (Maruna & Mann 2006.) Sosiaalinen suotavuus jaetaan kahteen eri komponenttiin, joita ovat itsepetos sekä vaikutelman luominen. Itsepetos pyrkii suojelemaan yksilön minäkuvaa. Ihminen muun muassa usein pettää itseään siinä kuinka paljon voi vaikuttaa asioihin. Vaikutelman luomisella pyritään saamaan muut suhtautumaan itseen myönteisesti. (Helkama 2009, 282-283.) Aineiston perusteella voidaan tulkita haastateltavien suojaavan itseään kieltämisellä, selittelemällä ja oikeuttamalla, sekä mahdollisesti luomaan vaikutelmaa vastaamalla kysymyksiin heille itselleen edullisella tavalla.

9.2 Seksuaalirikoksesta tuomituilla ilmenevät ajatusvääristymät - kieltäminen, vähättely, oikeutus ja järkeistys - heidän puhuessa tuomioon johtaneesta rikoksestaan.

Aineiston pääteemaksi ajatusvääristymien osalta nousi rikoksen kieltäminen. Noin puolet tutkimukseen haastatelluista (3/7) lukeutui kategoriin kieltäjiin, jotka kielsivät teon kokonaan sekä kokivat tullessa tuomituksi syyttömänä tai väärin perustein. Osa haastateltavista puolestaan kielsi rikoksen osittain, esimerkiksi myöntämällä itse teon, mutta kieltämällä sen törkeän tekemuodon. Kieltäminen saattaa olla osittain aktiivista torjuntaa tai kieltäminen saattaa myös toimia tiedostamattomasti minän puolustusmekanismina (Kokkonen

1995, 9). Yksi haastateltavista totesikin haastattelun alkuun, ettei hänellä ole mitään annettavaa tutkimukseen, koska ei ole syyllistynyt seksuaalirikokseen, eikä siten tiedä kyseisestä rikoslajista mitään. Kategoristen kieltäjien tyypillisin peruste syyttömyydelle oli, että uhri on valheellisilla lausunnoillaan aiheuttanut virheellisen tuomion, jolloin tekijä ei näin ollen kokenut olevansa vastuussa teosta eikä siitä mahdollisesti aiheutuneista seurauksista uhrille.

Aineistossa ilmeni Schneider & Wrightin (2004) esittelemät kieltämisen seitsemän tasoa, joiden avulla haastateltavat pyrkivät oikeuttamaan ja minimoimaan tuomioon johtanutta tekoaan. Kaikki haastateltavat kielsivät mahdollisen uusimisoriskin. Tyypillisin peruste uusintariskin kieltämiselle oli se, etteivät haastateltavat voineet syyllistyä uudelleen sellaiseen rikokseen, mihin he eivät ole alun alkujaankaan syyllistyneet. Uusintariskin kieltämisen lisäksi haastateltavat kertoivat myös, että kuntoutus ei ole heidän kohdallaan tarpeellista.

Syyllistymistä seksuaalirikokseen kiellettiin teon mahdottomuudella. Tekijät kertoivat, ettei seksuaalirikos olisi ollut mahdollinen, vaikka tekijä olisikin siihen ollut motivoitunut. Cohenin ja Felsonin mukaan rikos tarvitsee kolme elementtiä toteutuakseen: motivoituneen tekijän, sopivan tilaisuuden/kohteen sekä kykenevän valvojan poissaolon (Laine 2007, 141). Haastateltavien mukaan paikalla oli lähes poikkeuksetta kykenevä valvoja, joka estää rikosta tapahtumasta. Lisäksi teon kieltäneet kielsivät poikkeavan seksuaalisen kiinnostuksen, mikä motivoisi heitä rikokseen.

Black outit, eli muistin pettämisen, kuvattiin useimmiten olevan tiedostamatonta. Muistamattomuus voi olla myös aktiivista, jolloin on tietoisesti pyritty unohtamaan epämiellyttävä asia, joka sotii yksilön arvomaailmaa tai minäkuvaa vastaan. (Vilkko-Riihelä 1999, 39-40.) Haastatteluissa ilmeni sekä tietoista että tiedostamatonta muistin pettämistä. Osa kertoi haluavansa unohtaa minä-kuvaa vahingoittavan tapahtuman mielestään sublimoimalla eli purkamalla tapahtuman aiheuttamia tunteita työntekoon, jolloin niitä ei tarvitse käydä läpi tunnetasolla (Sublimointi: Dunderfelt, Laakso ym 2001, 150). Joidenkin haastateltavien kohdalla muistamattomuus johtui kertomuksen mukaan päihteiden vaikutuksesta rikoshetkellä.

Yhden haastateltavan kertomassa ilmeni projektiota, jolloin tekijä vetosi myös uhrin halukkuuteen eikä näin ollen uhriakaan voinut olla. Teon myöntänyt haastateltava kertoi tulkinneensa uhrin passiivisuuden virheellisesti halukkuutena ja saanut tämän avulla oikeutettua teon itselleen, vaikka tiesi sen olevan epäsopivaa. Lisäksi käsite uhriudesta kyseenalaistettiin myös sen perusteella, että uhri oli ennemminkin rikoskumppani eikä rikoksen uhri, tai seksuaalinen teko oli yhdessä sovittu. Useissa tutkimuksissa, joissa on

tutkittu lasten hyväksikäyttäjien lausumia, on lausumien sisällössä minimoitu lapselle hyväksikäytöstä aiheutuva vahinko (Blake & Gannon 2008, 37).

Uhrin kieltäminen liitettiin myös siihen miten uhri oli rikoksen tapahtumahetkellä käyttäytynyt. Haastateltavat toivat esille muun muassa, että uhri ei vastustellut tai yrittänyt paeta tilanteesta, jolloin tämä ei ole voinut tuntea itseään uhatuksi eikä siitä johtuen myöskään uhriksi. Lisäksi raiskaukseen syyllistynyt tekijä perusteli hyvin stereotyyppisesti, että teko ei ole tapahtunut, koska uhrilta ei ole rikkoutunut vaatteita. Käyttäytymistä on tyyppillistä tulkita mustavalkoisten arkikäsitusten valossa, jolloin päättely voi olla epäjohdonmukaista sekä yleistävää (Saukkonen 2006).

Yksi haastateltavista kertoi myöntäneensä teon tutkinnan alkuvaiheessa, mutta perui lausuntonsa ja alkoi puolustaa syyttömyyttään ymmärrettyään teon mahdolliset seuraamukset. Marunan & Mannin (2008) mukaan tekijä kieltää teon sen tuoman häpeän tunteen vuoksi. Ihmisellä on tarve antaa itsestään muille miellyttävä kuva, mitä seksuaalirikokseen syyllistyminen murentaisi ja vaikuttaisi tekijän lähipiirin suhtautumiseen tekijää kohtaan teon tullessa ilmi. Tekijä pelkää tulevansa negatiivisesti arvioiduksi sekä arvioinnista aiheutuvia negatiivisia seuraamuksia. Lord ja Willmott (2004) mainitsevat ulkoisten seuraamusten pelon olevan yksi kolmesta pääsyystä kieltää rikos.

9.3 Seksuaalirikollisen kausaali- ja vastuuattribuutiot - Mitä syitä seksuaalirikollinen antaa rikokselleen ja kenen hän kokee olevan teosta vastuussa?

Haastateltavat vetosivat kertomassaan pääosin erinäisiin ulkopuolisiin tekijöihin, jotka vaikuttivat tapahtumien kulkuun ja sen myötä myös tuomioon. Syyllistyminen seksuaalirikokseen nähdään epäonnistumisena, joten syy-seuraus-suhde ulkoistetaan mieluummin itsestään kuin katsotaan tuomioon johtaneen rikoksen tapahtuneen omien sisäisten ominaisuuksien sanelemana.

Aineistosta nousi esiin kieltämisen lisäksi myös Sykesin ja Matzan neutralisaatiotekniikoiden tuomitsijoiden tuomitseminen. (Tuomitsijoiden tuomitseminen: Takala, 1997, 128). Haastateltavat kokivat, että tuomioistuin on kuullut vain uhria, eikä heidän mielipiteellään ole ollut painoarvoa oikeusprosessissa. Oikeuslaitos ja poliisi olivat kohdelleet heitä epäoikeudenmukaisesti, etenkin kun suuri osa haastateltavista vakuutti olevansa syyttömiä. Tuomitsijoiden suhtautuminen ja toiminta oli haastateltavien mukaan johtanut siihen, että he saivat ehdottoman vankeusrangaistuksen. Tuomioistuimen ja poliisin lisäksi lähes puolet haastatelluista viittasi epämääräisesti "muihin", jotka halusivat aiheuttaa heille kiusallaan pahaa ja ikäviä seuraamuksia. Tarkentavista kysymyksistä huolimatta "muut"-ihmisryhmä jäi

epämääräiseksi, mutta saimme käsityksen että haastateltavat viittasivat erinäisiin ulkoisiin tekijöihin joihin he eivät voi vaikuttaa. Epämääräisiin ulkoisiin tekijöihin viittaaminen voidaan nähdä neutraloinnin lisäksi myös vastuun kieltämisenä. Toisaalta skeemojen ollessa vahingollisia, ihmisellä on tapana tulkita muiden käytöstä virheellisesti (Kuusinen 2001).

Muutaman haastatellun kohdalla tekijät kokivat olevansa tapauksessa itse uhreja eivätkä tuoneet esiin empatiaa seksuaalirikoksen uhria kohtaan. Uhriempatian sijaan aineistosta nousi esille uhrin syyllistäminen erinäisin keinoin. Uhrille aiheutunutta haittaa vähäteltiin sanomalla, ettei uhrille todellisuudessa aiheutunut teosta mitään haittaa tai uhrin kerrottiin valehdelleen kertoessaan hänelle aiheutuneista haitoista. Vastuu saatettiin myös vierittää teosta uhrille, jolloin teko tapahtui vain uhrin halukkuuden vuoksi. Rikoksen kieltämistä vielä tavallisempaa on vähätellä rikosta, omaa osuuttaan siinä tai uhrille aiheutuneita seuraamuksia (Nurminen & Hakkarainen 2011). Sekä teon kieltäneet että teon myöntäneet kertoivat pääsääntöisesti, ettei uhrin fyysisillä ja psyykkisillä oireilla ollut mitään yhteyttä tekoon. Uhrin oirehtiminen johtui haastateltavien mukaan jostain muusta, jo ennen tekoa tapahtuneesta tekijästä, joista yleisimpänä olivat erinäiset mielenterveysongelmat. Näin ollen teon syy-seuraussuhde kiellettiin ja vastuu teosta aiheutuneista haitoista vältettiin. Uhrille aiheutuneen haitan vähättely sekä vastuun kieltäminen lukeutuu edellä mainittuihin Schneider & Wrightin (2004) esittämiin kieltämisen seitsemään tasoon. Yleistä on ulkopuolista negatiiviseksi luokiteltavat teot tai kertoa niiden olevan tehty tarkoituksettomasti. Esimerkiksi eräs haastatelluista kertoi teon tarkoituksen olla yhdyntä, eikä raiskaus, mutta uhri hänen kertomansa mukaan koki sen jostain syystä rikollisena tekona. Tällöin raiskaus on haastateltavan kertoman mukaan tarkoitukseton ja näkökulmasta riippuen tulkittavissa, jolloin tekijä kielsi sen osittain, sekä sen vakavuutta ja haittoja vähäteltiin. (Maruna & Mann 2006.)

Teon myöntäneet haastateltavat toivat esiin tekojen hallitsemattomuuden, jolloin teko "vain alkoi tapahtua", eivätkä he pystyneet estämään itseään tekemästä sitä. Tällöin kyseessä on Marunan ja Mannin (2006) mukaan yleinen tapa kuvata toimintansa syyn olevan itsensä hallitsemattomissa. Eräs haastateltavista kertoi hyväksikäytön muuntuneen virheelliseksi toimintamalliksi, joka ohjasi hänen toimintaansa rikoksen mahdollistavissa tilanteissa. Sopivan tilaisuuden tullen tekijä ei kertomansa mukaan voinut vastustaa kiusausta, jolloin tilaisuus muuttui syyksi ja hyväksikäyttö sen seuraukseksi. Teon myöntäneet haastateltavat kertoivat, ettei heillä ole poikkeavaa seksuaalista kiinnostusta vaan teko tapahtui ainoastaan niin sanotusti ulkoisten tekijöiden sanelemana. Epäonnistuminen laitetaan tavallisesti jonkun itsestään riippumattoman asian syyksi ja selittely on yksilöä suojaava defenssimekanismi (Peltola, Himberg ym. 2001). Näiden ulkoisten attribuutioiden avulla haastateltavat perustelivat, ettei halu tehdä rikos ollut sisäsyntyinen vaan niin sanotusti tilanne teki varkaan.

Teon kokonaan kieltäneet vetosivat siihen, että muut ihmiset tai vaihtoehtoisesti uhri halusi aiheuttaa tekijälle kiusaa. Rikostutkinnasta seurannut vankeustuomio voidaan heidän kohdallaan nähdä epäonnistumisena, joka laitetaan ulkoisten tekijöiden seuraukseksi eikä tekijän sisäisillä ominaisuuksilla ole heidän mukaansa mitään tekemistä tuomion kanssa. Rikosta selittäessä tekijän on tyypillisempää antaa toimintansa syyksi ulkopuolinen tekijä, kuin sisäinen taipumus (Maruna & Mann 2006).

10 Pohdinta

Opinnäytetyötutkimuksen aihe on ollut ajankohtainen kuluvan vuoden aikana. Vuonna 2011 poliisi kirjasi tammi-marraskuussa 2809 ilmoitusta seksuaalirikoksesta, mikä on huomattavasti enemmän kuin aiempina vuoden 2005 jälkeen. Seksuaalirikoksista tehtyjen rikosilmoitusten lisääntymiseen on todennäköisesti vaikuttanut ilmoitusalttius lisääntyminen sekä kesäkuussa 2011 tehty lakimuutos. Lakimuutoksen myötä sukupuoliyhteys sammuneen kanssa on aina määritelty raiskaukseksi riippumatta siitä oliko tekijä itse saattanut uhrin puolustuskyvyttömään tilaan vai ei. Lisäksi kesäkuuseen lakimuutokseen on lisätty niin sanottu grooming -lakipykälä, joka tekee rangaistavaksi esimerkiksi lapsen houkuttelemisen seksuaaliseen tekoon internetissä. (HS 2.1.2012.) Vuoden 2012 alussa (1.1.2012) lisättiin myös lastensuojelulakiin muutos, joka laajentaa jo aiemmin ollutta ilmoitusvelvollisuutta epäilyyn lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta. Lakimuutoksen myötä kaikilla ilmoitusvelvollisilla, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöllä, on velvollisuus tehdä salassapitosäädösten estämättä lastensuojeluilmoituksen lisäksi myös ilmoitus suoraan poliisille. (Lastensuojelulaki 25§.) Ennen lakimuutosta lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksepäilyksestä on mennyt ilmoitus poliisille lastensuojeluviranomaisten välityksellä. Edellä mainitun lakimuutoksen myötä voidaan odottaa, että ilmoitusalttius kasvaa entisestään ja tämän myötä myös tuomiot seksuaalirikoksista lisääntyvät.

10.1 Kehittämisehdotukset

Mikäli seksuaalirikoksista tehtyt ilmoitukset ja tämän myötä seksuaalirikoksista annetut tuomiot lisääntyvät, tulee myös seksuaalirikollisten kuntouttavaan työskentelyyn panostaan lähitulevaisuudessa. Seksuaalirikoksien taustalla vaikuttavien ajatusvääristymien valossa terapian ydin tulisi olla mielen sisäisten prosessien, ajatusten ja tunteiden tarkastelua. Pidempiaikaista terapiaa vaativissa ongelmissa pitkä, jatkuva yhteistyösuhde on hedelmällisintä hoidon kannalta. (Karila 2001, 62.) Haaste -lehden artikkelissa todetaan, että kognitiivis-behavioraalisella STOP-kuntoutusohjelmalla on saatu tähänastisen tutkimuksen

mukaan hyviä tuloksia uusintariskin alentamisen suhteen, mutta valitettavasti suurin osa seksuaalirikollisista ei sovellu kyseiseen ohjelmaan (Haaste 2/2009).

Seksuaalirikollisten kanssa työskentely on ollut haasteellista sosiaali- ja rikosseuraamusalan ammattilaisille. Seksuaalirikollisuus rikoslajina on arkaluontoinen sekä tunteita herättävä ja sen puheeksi ottaminen on koettu monia muita rikoslajeja haastavammaksi. Oman lisähaasteensa seksuaalirikollisten kanssa työskentelemiseen on tuonut toimintaohjelmien puute. Työntekijät ovat tähän mennessä soveltaneet muille rikostyypeille kehitettyjen toimintaohjelmien osia työskentelyvälineenä seksuaalirikollisten kanssa. Toistaiseksi konkreettinen työväline yksilötyöhön on puuttunut ja täysin yhtenäistä linjaa ei ole saatu luotua.

Antikainen (2007) teki pro gradu -työnsä lasten seksuaalisten hyväksikäyttäjien kuntoutumisesta ja kuntoutustarpeesta. Tutkimustaan varten hän haastatteli eri organisaatioissa hyväksikäyttäjien kanssa työskenteleviä ammattilaisia, kuten lastensuojelutyöntekijöitä, poliisin sosiaalityöntekijöitä ja kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimiston työntekijöitä. Merkittäväksi tutkimustulokseksi nousee esille ammattilaisten koulutustarve. Ammattilaiset tuovat esille, että tarvittaisiin perustietoa hyväksikäyttäjien ajatus- ja kokemusmaailmasta, että spesifiä tutkimustietoa ulkomailta saaduista tutkimustuloksista ja kuntoutusmenetelmistä. Tämä vahvistaa meidän käsitystä siitä, että koulutukselle on tarve, johon yksilötyöskentelyohjelman koulutus tulee antamaan vastausta. Ulkomailta on toiminut erilaisia yksilökuntoutuksia jo vuosia, mutta täällä olemme vasta toiminnan alussa. Ulkomailta saatua tutkimustietoa ja varsinkin tärkeitä tutkimustuloksia on hyödyllistä tuoda ammattilaisten tietoon ja tärkeää olisi myös pohtia tämän tiedon mahdollista hyödynnettävyyttä Suomessa. Varmuutta ei ole, minkä verran kulttuurisidonnaiset asiat vaikuttavat tutkimuksia hyödynnettäessä, mutta tämä tuo tarpeen tutkimuksille, jotka suoritetaan Suomessa.

Seksuaalirikollisten kanssa työskentelemisen haasteeseen on vastattu tähän mennessä muun muassa kouluttamalla työntekijöitä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Seksuaalirikollisten kanssa työskentely -koulutuksessa, josta toistaiseksi ei ole ollut antaa mitään konkreettista työvälinettä. (RSKK.) Myös arviointikeskuksissa toimivat sekä rangaistusajansuunnitelmia laativat rikosseuraamusalan ammattilaiset ovat kokeneet haasteelliseksi sen, että STOP-ohjelman lisäksi ei ole tarjota mitään muuta vaihtoehtoa, mikä tuo oman haasteensa rangaistusajan suunnitelman laatimiseen. Iso osa seksuaalirikoksiin syyllistyneistä jää STOP-kuntoutusohjelman ulkopuolelle ja seksuaalirikollisten kuntoutus jää työntekijöiden harkinnan sekä osaamisen varaan. Haastatteluaineiston pohjalta löyhästi staattiseen riskiarviointiin viitaten lähes kaikki haastateltavat vaikuttivat jäävän ainoan seksuaalirikollisille suunnatun kuntoutusohjelman ulkopuolelle.

Lopullinen tavoite kaikilla hoito-ohjelmilla on vähentää todennäköisyyttä seksuaalirikoksen uusimiseen. Tämän saavuttaminen on hankalaa, koska kaikkia seksuaalirikollisuuteen vaikuttavia muuttujia ei ole vielä selvillä. Toinen hankaloittava tekijä on seksuaalirikollisten vastustus hoito-ohjelmaan osallistumiseen (Schneider & Wright, 2004).

Kieltäjien kuntoutus on osittain ongelmallista siksi, etteivät he sopeudu tavalliseen seksuaalirikollisten kuntoutusryhmään. He haittaavat ryhmädynamiikkaa ryhmän jäsenten kokiessa kieltämisen loukkaavana siten, että kieltäjä ei ota kuntoutusta tosissaan. Toinen negatiivinen vaikutus on se, että muut ryhmänjäsenet kokevat kieltämisen olevan taktiikka, jolla voi ilman rangaistusta välttää työskentely ryhmässä. Joskus jopa samalla osastolla oleminen heikentää myöntäjien kuntoutusta heidän kokiessa, etteivät kieltäjät joudu minkäänlaiseen huonoon asemaan kuntoutuskielteisen asenteensa suhteen. (Lord & Willmot 2004.) On yleisesti uskottua, että hoito seksuaalirikollisten suhteen, jotka kieltävät rikoksen, on menestyksetöntä, eikä vaikuta seksuaalirikoksen uusintariskiin (Pake 2010). Hoidon tarjoajien välttellessä kieltäjien tuomaa ongelmaa kuntoutuksen suhteen epäonnistutaan uusintarikollisuuteen vaikuttamisessa.

Vaikka yleinen väite kysyy "kuinka asiakasta voi hoitaa, ellei asiakas halua itse muuttua", monet tutkimukset (Hanson & Bussiere 1998) tukevat kieltäjien hoidon kannattavuutta (Lord & Willmot 2004). On kuitenkin selvää, että ilman kuntoutusohjelman läpikäymistä, kategoriset kieltäjät uusivat vähintään yhtä suurella varmuudella, kuin kuntouttamattomat teon myöntäneet rikolliset. Kategoriset kieltäjät eivät useinkaan suostu vapaaehtoiseen hoitoon, koska uskovat hoidon haastavan heidän väitteensä syyttömyydestä. (Marshall ym. 2001, 208.) Marshall ym (2001) kuitenkin uskovat hoidon olevan tehokasta kieltäjille, sillä läpikäymällä heidän käyttäytymistään, asenteitaan tai tunteitaan, jotka ovat saattaneet heidät siihen asemaan, saaden heidät tunnistamaan ongelmiaan ja auttamaan siten heitä muuttumaan. Kattavia hoito-ohjelmia, jotka ovat räätälöity erityisesti itseään syyttömänä pitävälle seksuaalirikoksista tuomituille, on yhä harvassa maailmanlaajuisesti (Marshall ym. 2001). Suomessa kieltäjille suunnattuja kuntoutusohjelmia ei ole ollenkaan.

Tässä tutkimuksessa ilmennyt epäsuotuisaan ryhmään joutuminen eli seksuaalirikolliseksi leimaaminen voi itsessään lisätä kielteistä asennetta etenkin ryhmämuotoisena tapahtuvaan kuntoutukseen. Haastateltavat kertoivat, ettei heillä ole seksuaalirikolliselle tyypillisiä ominaisuuksia tai heidät on virheellisesti tuomittu. Yksilökuntoutus voisi tarjota näille tuomituille mahdollisuuden kuntoutukseen ilman, että heidän täytyy myöntää syyllistyneensä seksuaalirikokseen. Suurin osa tämän tutkimuksen haastatelluista kielsi syyllistyneensä rikokseen. Kieltäminen ei kuitenkaan hankaloittanut haastatteluiden kulkua vaan haastateltavat kertoivat tuomioon johtaneesta teosta suhteellisen avoimesti, vaikka kielsivät

syällisyytensä. Kuntoutuksen näkökulmasta tämän tutkimuksen anti voidaan nähdä siten, että seksuaalirikosta ja siihen johtaneita tekijöitä on mahdollista käsitellä tekijän kanssa, vaikka tämä kieltäisikin syällisyytensä.

10.2 Eettisyys

Eettisyys koostuu Varton (1992) mukaan useista eri toimista, kuten kysymysten valinta, otosten valinta ja ratkaisut, jotka koskevat mukaan otettavia sekä pois jätettäviä tutkimuksen kohteita, lähteitä ja aiheita. Kaikenlainen rajaaminen ja oikeastaan kaikki toimet, mitä tutkija tekee tutkimukseen liittyen, vaikuttavat tutkimuksen lopputuloksiin ja ovat näin ollen tarpeen perustella eettisesti. (Varto 1992, 34.) Tuomi & Sarajärvi (2006, 125) tuovat esille eettisyyden olevan osittain strategisten tutkimusongelmien ratkaisemista, jolloin otetaan kantaa muun muassa anonymiteettiin ja aineiston analyysin metodiin, mutta olevan toisaalta myös moraalisia valintoja. Tämä moraalinen, arvosidonnainen eettinen pohdinta kohdentuu tiedekäsitykseen ja tutkimuksen metodisiin valintoihin, kuten miten tutkimusaiheet valitaan ja mitä tutkimuksen kannalta pidetään tärkeänä.

Suomen Akatemia (2007) ohjeistaa eettisyyttä hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla (*good scientific practice*), jolloin tutkija: noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, niiden esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Lisäksi tutkijat *soveltavat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteuttavat tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tutkimuksensa tuloksia julkaistessaan, ottavat huomioon muiden tutkijoiden työn ja saavutukset asianmukaisella tavalla niin, että he kunnioittavat näiden työtä ja antavat heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkaistessaan.* (Suomen akatemia 2007.)

Aiheen valitsimme useasta eri syystä. Ensimmäisenä oma mielenkiintomme aihealuetta kohtaan. Toinen pääsyy aiheen valintaan oli Nina Nurmisen esittämä tarve tutkimukselle. Tutkimuksesta saatavan uuden tiedon tarpeellisuus oli meille suurena motivaationa opinnäytetyötämme tehdessä.

Aiheen valinnan jälkeen esiymmärryksen käsittely nostetaan olennaisena seikkana laadullisen tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa (Varto 1992), sekä hermeneuttisessa tulkinnessa. Tässä vaiheessa tutkijoiden tulee tarkastella kuinka on ymmärtänyt tutkimuskohteensa ja sen tematisoinnin ennen tutkimukseen ryhtymistä. Pohdimme omaa teoreettista tietämystämme ja omia ennakkokäsityksiä. Toimimme esiin kaikki tietomme ja selvitimme onko näille olemassa teoriapohja vai onko kyseessä oma, mahdollisesti virheellinen, käsitys.

Aiheena tutkimuksemme käsittelee arkaluontoisia ja henkilökohtaisia asioita, jonka tiedostimme ennen haastatteluja ja haastateltavat nostivat itsekin esille aiheen sensitiivisyyden. Haastattelut olivat vapaaehtoisia, sekä osallistumisen, että vastaamisen osalta.

Ennen haastattelun alkua korostimme haastateltaville osallistumiseen vapaaehtoisuutta ja kerroimme, ettei nauhoitettuja haastatteluja tule kuulemaan kukaan muu meidän, tutkijoiden, lisäksi. Kerroimme, että aineisto litteroidaan, jonka jälkeen nauhat hävitetään, eikä litteroitua aineistoa tule myöskään lukemaan kukaan ulkopuolinen. Haastateltaville olikin tärkeää, että heidän vastauksensa pysyvät tunnistamattomissa. Keskustelua kävimme ennen haastattelua ja haastattelun jälkeen annoimme mahdollisuuden kysyä askarruttamaan jääneistä asioista, jolloin kävimme lisää keskustelua joidenkin kohdalla yksityisyydensuojasta. Haastateltavat olivat kuitenkin tyytyväisiä vastauksiimme intimitetistä. Lisäksi haastateltavista suurin osa toi ilmi halukkuutensa puhua tapahtuneesta, tosin erinäisistä syistä johtuen. Osa halusi päästä kertomaan miksi on saanut vankilatuomion ja osa halusi kertoa tarinansa, koska koki tärkeäksi tuoda esiin syyttömyytensä. Haastattelun haastateltavat tuntuivat kokevan positiivisesti, sillä lopussa tunnelma oli kepeä ja osa olisi jopa halunnut jatkaa haastattelua.

Aineisto säilytettiin salattuna tietokoneella, että lukollisten kaappien takana, jolloin rajattiin pois mahdollisuus ulkopuolisten pääsystä materiaaliin käsiksi.

10.3 Luotettavuus

Eskola ja Suoranta (1996, 39) toteavat aineiston koosta, että se ei ole niinkään ratkaisevaa, vaan tärkeämpää on tulkintojen kestävyys ja syvyys. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa voidaan puhua myös pätevydestä, jolla tarkoitetaan kokonaisuutta, jossa tutkimuksen tulos vastaa tutkimukselle asetettuja tutkimuskohteita ja päämääriä (Varto 1992, 103). Aineiston koon riittämisen yhdeksi kriteeriksi Eskola ja Suoranta (2008, 62) määrittävät saturaation, eli kylläntymisen. Tällöin uudet haastattelut eivät tuota enää lisää tietoa tutkimusongelman kannalta. Omalla kohdallamme mahdollisuus niin mittavaan aineistoon ei olisi realistinen ajatellen tutkimuksemme olevan opinnäytetyö. Uskomme kuitenkin aineistosta nousseiden selkeiden yhtäläisyyksien vuoksi ja verratessamme tutkimustuloksia kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen, ettei mitään tutkimustuloksista poikkeavaa suurempaa ilmentymää olisi. Aineiston koimme riittävän suureksi yhtäläisyyksien löytymisen kannalta, emmekä pyrkineet tilastollisiin tutkimustuloksiin.

Hermeneutiikka, jonka valitsimme laadullisen tutkimuksemme suunnannäyttäjäksi, oli meistä tarkoituksenmukaisin sen metodisuuden kannalta. Tuomi & Sarajärvi (2002) luokitaa sen

ymmärtäväksi tutkimukseksi, jossa tärkeää on tulkinta. Hermeneuttisuus keskittyy ihmismielen luomaan merkitystodellisuuteen ja aatesuuntauksesta riippuen se enemmän tai vähemmän antaa ontologialle merkitystä (Tuomi & Sarajarvi 2002).

10.3.1 Sosiaalinen suotavuus

Haastattelimme tutkimukseen osallistuvia yhden kerran, emmekä olleet tavanneet haastateltavia aiemmin. Sosiaalisella suotavuudella oli luultavasti vaikutusta haastateltujen antamiin vastauksiin, mutta sitä emme tutkijoina mieltäneet välttämättä kielteiseksi asiaksi. Tiedostamaton ja tiedostettu positiivisen vaikutelman luonti kertoo osittain täysin normaalista ihmisen käyttäytymismallista. Tutkimuksissa (Stoat & Häkkinen 2008, 50) on tullut ilmi, että rikoksenteekijät, jotka eivät yritä tehdä positiivista vaikutelmaa, ovat korkeammassa riskissä syyllistyä uusintarikoksiin. Tietoa yhden kerran avoimilla haastatteluilla tuli runsaasti ja riittävästi tutkimusaineistomme tarpeisiin. Jälkeenpäin kuitenkin heräsi lisäkysymyksiä koskien haastatteluissa kerrottua ja olemme pohtineet että toisella haastattelukerralla pääsisi vielä syvemmälle haastatellun elämismaailmaan.

10.3.2 Vastausten tulkinta ja tutkijan merkitys, sekä hermeneutiikan vaikutus tutkimukseen

Hermeneutiikka tuo koko tutkimukseen omanlaiset piirteensä ja vaikuttaa myös teorian muodostumiseen. Teorian tulee syntyä myös ylittäen tutkimuksen lähtökohtaoletukset ja teoria täten muodostuu tutkimuksen edetessä tutkijan ylittäen edellisen tietämystasonsa (Varto 1992, 108). Hermeneuttisia suuntauksia, jotka painottavat eri asioita niin metodisuudessaan, ontologisuudessaan ja rationalisoinnissa on useita (Tontti 2005). Gadamer (1984, 269-270) tuo esille kritiikin psykoanalyttisessä hermeneutiikassa, joka pohtii tulkintakontekstia. Psykoanalyttisessä hermeneutiikassa käytetään laajennettua tulkintaa, jolloin tulkitaan myös se mitä ei haluta sanoa tai myöntää itselleen. Tällöin tulee pohtia tulkitseeko oikeasti sanottua vai sanomatta jättämistä ja mikä on niiden yhteys. Hyvän tahdon hermeneutiikassa tulisi ensisijaisesti pohtia sitä, mitä toinen haluaa ymmärrettävän, eikä toisen sanoman virheellisyyttä.

Tärkeää tutkimuksessa oli puolueettomuus ja se, ettei tutkijoiden oma kokemusmaailma vaikuttanut vastauksista esiin nostettaviin tutkimustuloksiin. Koimme tutkijatriangulaation positiivisena; pohdimme aineistoa analysoidessamme ja läpi tutkimuksen etenemisen omia ennakkokäsityksiämme ja niiden mahdollista vaikutusta tulkintaan. Pyrimme koko ajan havaitsemaan omaa, että toisen tutkijan mahdollisesti ennakkotiedon pohjalta tapahtunutta tulkintaa ja pohtimaan sitä seuraavaksi analyttisesti. Luontaisesti ihminen pyrkii ymmärtämään maailmaa ja toisia ihmisiä; heidän toimintaa ja elämismaailmaa sen mukaan miten itse ymmärretään ja asioita on koettu omalla kohdalla. Totalisoiva maailman

haltuunotto tarkoittaa, että katsomme oman kokemuksemme olevan kelpo kriteeri myös tulkinnassa. Tutkimuksessa tämä onkin kohtalokas este tutkimuskohteen ymmärtämiselle. (Varto 1992, 58.) Hermeneuttisessa tulkinnassa tulee pyrkiä irtautumaan totalisoivasta asenteesta ja näin ymmärtää toisen ihmisen elämismaailmaa. Toisaalta hermeneuttinen tarkastelutapa tähtää ymmärrykseen ja tulkintaan, jossa ei kuitenkaan edes yritetä pyrkiä toisen täydelliseen ymmärtämiseen, koska toisen täydellinen ymmärtäminen ei ole mahdollista. (Varto 1992, 59.) Hermeneuttinen tulkinta jo itsessään antaa aineistolähtöiselle tutkimukselle omanlaisensa leiman. Aineiston sisällön analyysin eettisyyttä pohtiessa korostui tutkijoiden tekemien valintojen tärkeys. Hermeneuttisuus sai meidät pohtimaan valintojamme läpi tutkimuksen siten, että myös teoriasisältö tuli muodostumaan jo itse hermeneuttisuuden kannalta aineistolähtöisesti. Aineistosta tuli hermeneutiikan kautta pohtia esiin tulevista tuloksista se, että tuleeko ymmärtämisen kohde ymmärretyksi. Tällä tavoin hermeneutiikka toi eettisyysnäkökulmaa meidän pohtiessa tuloksia siten, että ne tulevat tulkittavan elämismaailmasta. Se mitä pyritään ymmärtämään on toisen elämismaailma (Varto 1992, 59).

Tutkijatriangulaatio osoittautui positiiviseksi muutenkin kuin hermeneutiikan kannalta. Aran aihealueen käsittely haastatteluissa sujui luontevammin ja keskustelunomaisesti molempien esittäessä kysymyksiä. Koimme tärkeäksi, että keskustelu koskien rikoksia etenee ilman tutkijoiden henkilökohtaisten mielipiteiden ilmaisua tai mahdollisia arvostelevia kannanottoja. Toisen tutkijan läsnäolo rohkaisi kysymysten esittämiseen ja toisen tehdessä merkintöjä tai miettiessä kysymyksiä keskustelu eteni luontevasti. Uskomme, että rennohko ja positiivinen ilmapiiri rohkaisi haastateltavia puhumaan henkilökohtaisista asioista ja tunnelmat haastattelujen päätyttyä eivät olleet ahdistuneita. Tekstin laadun ja muun rajaamisen suhteen tutkijayhteistyö osoittautui myös positiiviseksi, sillä omalle tekstille ja ajattelulle tuntui välillä sokaistuvan. Toinen kommentoi ja esitti korjausehdotuksia ja tapoja esittää asia toisin. Yhteistyö toi myös omat haasteensa; lähinnä työnjaon ja toisen ajan tasalla pitämisen kanssa. Tutkimuksen eteen näimme paljon vaivaa molempien työtointen ohella, jolloin aikataulujen ja kommunikoinnin yhteensovittaminen oli osin haasteellista, toisen tehdessä virka-aikaa ja toisen vuorotyötä.

Tutkijan merkitys korostuu myös teoreettisen viitekehyksen muodostuksessa. Seksuaalirikollisuutta selittäviä teorioita on useita ja tutkimusta varten teimme rajausta niiden suhteen. Tutkimustieto koskien ajatusvääristymiä, kieltämistä ja attribuutioita painottui kahden ensimmäisen osalta kognitiivis-behavioraaliseen psykologiaan ja kriminologiaan. Attribuutioiden osalta teoria suuntautui sosiaalipsykologian ja käyttäytymistieteiden piiriin, joita tosin sivusi myös ensimmäisenä mainitut aihealueet. Pyrimme käyttämään päälähteinä uusimpia kriminologisia tutkimuksia koskien suoranaisesti tutkimuskysymyksiä. Lähdevalikoimaa laajensimme pääasiassa silloin, kun käsitteistö vaati

tarkennusta tai halusimme kytkeä tutkimustietoa aihealueen perustietoon. Mielestämme onnistuimme teorian rajauksessa, sillä koemme sen kattavaksi paketiksi koskien tutkimuskysymyksiä ja tukevan tuloksia, sekä yhteenvetoa.

11 Lähteet

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II,. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Anderson, I. & Beattie, G. 1995. Criminal behaviour: perceptions, attributions, and rationality. Issues in criminological and legal psychology nro 22 teos. The British Psychological Society 1995.
- Antikainen A-M. 2007. "IHMISELLÄ ON OIKEUS JA KYKY MUUTTUA" LASTEN SEKSUAALISTEN HYVÄSIKÄYTTÄJIEN KUNTOUTTAMINEN. Pro gradu-tutkielma Sosiaalityö Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta Kuopion yliopisto
- Auvinen, T., Hiipakka, A., Poutala, K., Saarioja, J., Salkosalo, J., & Tossavainen, P. 1996. Interpersoonallisen skeeman synty ja tavoitettavuus -Jeffrey Youngin mallin arviointia. Teos: Kognitiivinen psykoterapia: uudet kehityslinjat ja sovellukset. Jyväskylä. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus
- Blake, E. & Gannon, T.A. 2008 Social Perception Deficits, Cognitive Distortions, and Empathy Deficits in Sex Offenders: A Brief Review. Trauma Violence Abuse, 9
- Dilts, R. 1990. Muuttavat ajatukset, Meta Publicatins, 1997 Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Dunderfelt T., Laakso J., Niemi P., Peltola R., Vidjeskog J. 2001, Yksilöllinen ihminen psykologia 5, Porvoo, WSOY
- Eskola J. & Suoranta J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Freriksson J. 2001. Artikkelit Lasten kognitiivinen psykoterapia, kirjasta Kognitiivinen psykoterapia psyykkisissä häiriöissä. Toimittanut Kähkönen S., Karila I., Holmberg N. Kustannus Oy Duodecim Helsinki.
- Gadamer, H-G. 1984. Artikkelit Mutta kuitenkin: hyvän tahdon valta, kirjasta Tulkinasta toiseen. Esseitä hermeneutiikasta, toimittanut Jarkko Tontti, 2005. Vastapaino. Tampere
- Haapasalo, Jaana. 2008. Kriminaalipsykologia. WS Bookwell Oy. Juva
- Hahto V. 2004. Uhrin myötävaikutus ja rikosentekijän vastuu. Edita. Helsinki.
- Hanson R. & Morton-Bourgon K. 2005. The characteristics of Persistent Sexual Offenders: A Meta-Analysis of Recidivism Studies. Teos Journal of Consulting and Clinical Psychology, Vol 73, No. 6, 1154-1163
- Helkama K., Myllyniemi R, & Liebkind K. 2001 . Johdatus sosiaalipsykologiaan. Edita. Helsinki
- Helkama K. 2009. Moraalipsykologia, Hyvän ja Pahan tällä puolen. Edita. Helsinki
- Hietanen A. 2001, pro gradu -tutkielma Opettajan attribuutit opetussuunnitelman toteuttamisessa. Jyväskylän yliopisto.
- Himberg & Jauhiainen. 2002. Suhteita: minä, me ja muut. WSOY.
- Hinkkanen V. 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tutkimus rangaistuskäytännöstä ja seksuaalirikosten uusimisesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 92

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

HS - Helsingin Sanomat. 2.1.2012.

Humppi S-M. 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö rikosilmoituksissa. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 82/2009.

Häkkinen-Nyholm, H (toim.). 2009. Persona grata: Psykopatia. Edita Prima Oy, Helsinki.

ICD-10. 1998. World Health Organization. International Classification of Diseases

Kainulainen H. 2004. Raiskattu? Tutkimus raiskausten käsittelemisestä rikosprosessissa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 212 & Tilastokeskus. Oikeus 2004:16.

Kalevalaseuran vuosikirja 84. 2005. Kansanetiikka. RT-Print Oy, Pieksämäki

Karila 2001, 62. Artikkelin Masennushäiriöt, kirjasta Kognitiivinen psykoterapia psyykkisissä häiriöissä. Toimittanut Kähkönen S., Karila I., Holmberg N. Kystannus Oy Duodecim Helsinki.

Kivivuori, J. 2008. Rikollisuuden syyt. Nemo. Helsinki.

Kivivuori, J. Kemppi, S. Smolej, M. Etusivujen väkivalta, Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980 - 2000 OPTL:n tutkimuksia 196, mediatiedote Helsinki 10.12.2002

Koikkalainen S. 2002. Seksuaalista väkivaltaa koskevat käsitykset suomalaisilla seksuaalirikoksista tuomitulla miehillä. Psykologian ammatillinen lisensiaatintutkimus, Jyväskylän yliopisto.

Kokkonen Marja 1995, Raiskaus teoreetikoiden ja tutkijoiden silmin. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 330

Kuusela, P. 2002 Sosiaalipsykologian maailmahypoteesit, Tieteenalan historia ja sosiaalisen konstruktionismin muodot. UNIpress.

Kuusinen 2001 sivu 14. Yleiskatsaus kognitiivisiin terapioihin, kirjasta Kognitiivinen psykoterapia psyykkisissä häiriöissä. Toimittanut Kähkönen S., Karila I., Holmberg N. Kystannus Oy Duodecim Helsinki.

Kääriäinen. 1997, Järjettömän ymmärtämisestä -pohdintoja rikollisen kunnian. Kirjasta Ymmärtäminen ja oikeudellinen vastuu. Toim. Jukka-Pekka Takala ja Kimmo Nuotio. Edita. Helsinki.

Laine, M. 1991. Johdatus kriminologiaan ja poikkeavuuden sosiologiaan. Tietosanoma

Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Laitinen, A. & Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino

Lord, A., & Willmott, P. 2004. The process of overcoming denial in sexual offenders. Journal of Sexual Aggression, 10, 51-61.

Majamaa H. 2003. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja tilastoharhat. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 24. Helsinki.

Mann R., Webster S., Wakeling H. & Marshall W. 2007. The measurement and influence of child sexual abuse supportive beliefs. Teos: Psychology, Crime & Law, October 2007; 13(5): 443-458

- Marshall W.L. 1996. The sexual offender: Monster, victim or everyman? *Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment*, vol 8 No. 4. 317-335
- Marshall, W. L., Laws, D.R. & Barbaree, H. E. (1990). An integrated theory of the etiology of sexual offending. In W. L. Marshall, D. R. Laws, & H. E. Barbaree (toim.), *Handbook of sexual assault: Issues, theories, and treatment of the offender* (pp. 257-275). New York: Plenum.
- Marshall, W.L., Thornton, D., Marshall, L. E., Fernandez, Y. & Mann, R. 2001. Treatment of Sexual Offenders Who Are in Categorical Denial: A Pilot Project. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol 13, No 3.
- Maruna S. & Mann R. 2006. A fundamental attribution error? Rethinking cognitive distortions. *Legal and Criminological Psychology*, 11, 155-177
- Molander, H. 2000. *Lapsen suojeleminen pedofialta*. Helsinki: Otava.
- Morrison, Erooga & Beckett 1994. *Sexual Offending against Children: Assessment and Treatment of Male Abusers*. London, UK.
- Niemi H. 2008a. Lapsiin ja varhaisnuoriin kohdistuvat seksuaalirikokset, Teoksessa Rikollisuustilanne 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 238/2008.
- Niemi H. 2008, Rikollisuuden pelko, Teoksessa Rikollisuustilanne 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 238/2008
- Nurminen N. & Hakkarainen P. 2011. Seksuaalirikollisten uusimisriskin ja uusimisriskitekijöiden arvioinnista. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, koulutusmateriaali kurssilta Seksuaalirikollisen uusimisriskin arviointi 1.-2.12.2011
- Näätänen, R., Niemi, P., Laakso, J., Peltola, R. 2000. Tietoa käsittelevä ihminen, psykologia 3. Porvoo: WSOY
- Pake, D. 2010, Normative Data Set for Evaluating Civilly Committed Sexual Offenders Using the Denial and Minimization Scale (DAMS)
- Peltola, R., Himberg, L., Laakso, J., Niemi P., Näätänen, R. 2001. Toimiva ihminen psykologia 1. Porvoo: WSOY
- Pervan, S. & Hunter, M. 2007, Cognitive distortions and social self-esteem in sexual offenders, *Electronical Version. Applied Psychology in Criminal Justice*, 3(1), 75-91. University of Newcastle, New South Wales, Australia.
- Schneider & wright, 2004 UNDERSTANDING DENIAL IN SEXUAL OFFENDERS A Review of Cognitive and Motivational Processes to Avoid Responsibility, University of South Florida. TRAUMA, VIOLENCE, & ABUSE, Vol. 5, No. 1, January 2004 3-20 © 2004 Sage Publications
- Scully, D. 1990. *Understanding sexual violence- a study of convicted rapist*. London. HarperCollinsAcademic
- Siren 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005, OPTL:n julkaisuja 225 toim. Minna Piispa & Markku Heiskanen & Juha Kääriäinen & Reino Sirén
- Sirkä S. 2006. Hyödystä vai velvollisuudesta?- Lähiesimiesten asennoituminen tulos- ja kehityskeskusteluihin retorista näkökulmasta tarkasteltuna. Pro gradu- tutkielma. Sosiaalipsykologian laitos yhteiskuntatieteellinen tiedekunta Helsingin yliopisto
- Static 99 Coding Rules. Revised 2003 Harris, Phenix, Hanson & Thornton. Jäsennetty riskiarvio-99.03. Suomalainen päivitys. P. Hakkarainen. 2007

Stinson J.D, Sales B.D, Becker J.V. 2008. Sex offending: Causal Theories to Inform Research, Prevention, and Treatment. American Psychological association, Washington DC
 Stoaat T. & Häkkänen H. 2008. Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2008

Suomen kuvalehti 40/2003. Artikkelit Sairas salaisuus, kirjoittaja Ville Blåfield.

Syrjälä, L. Ahonen, S. Syrjäläinen, E. Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työpajoja, Helsinki: Kirjayhtymä Oy

Takala 1997. Verukkeet ja vastuuvapaus oikeudessa ja sosiologiassa, kirjasta Ymmärtäminen ja oikeudellinen vastuu. Toim. Jukka-Pekka Takala ja Kimmo Nuotio, Oy Edita Ab, Helsinki

Tontti, J. 2005. Tulkinnasta toiseen - Esseitä hermeneutiikasta. Vastapaino. Tampere.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Vilkko-Riihelä A. 1999. Psykye- psykologian käsikirja. WSOY-kirjapainoyksikkö, Porvoo

Varto J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä, Helsinki.

Ward, T. 2001. Explanations of sexual deviance. Teoksessa Sexual deviance -Issues and controversies, toimittanut Ward, T., Laws, R. & Hudson, S. Sage Publications, Inc.

Ward, T. & Sorbello L. 2003. Explaining Child Sexual Abuse. Integration and Elaboration. Teoksessa Sexual Deviance, Issues and controversies. SAGE Publications

Internet lähteet:

Amnesty International. 2010. Case Closed, Rape and Human Rights in the Nordic Countries Summary Report. Julkaisusarjasta Stop violence against woman. Iso-Britannia.

Gronhol, J. 2009. 15 Common Cognitive Distortions.
<http://psychcentral.com/lib/2009/15-common-cognitive-distortions/>

Haaste. 2/2009.
<http://www.haaste.om.fi/Etusivu/Lehtiarkisto/Haasteet2009/Haaste22009/1290610568371>

Ojanen (<http://www.markkuojanen.com/media/artikkelit/minateoriat.pdf>)

RSKK - Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. www.rskk.fi

Saukkonen, P. Tiede ja tutkimus.
http://www.mv.helsinki.fi/home/jmykkane//tutkielma/Tiede_ja_tutkimus.html
 RSKK, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus <http://www.rskk.fi>

Suomen Akatemia, 2007. Hyvä tieteellinen käytäntö, muokattu 13.11.2007.
<http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Eettiset-ohjeet/1-Hyva-tieteellinen-kaytanto/>

Kuvat

Kuva 1 Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 1 ja 2

Kuva 2 Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 3-5

Kuva 3 Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 6- 8

Kuva 4 Hermeneuttisen sisällönanalyysin vaiheet 9- 15

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Liite 3 Seksuaalirikokset Suomen laissa

Liite 4 Sisällönanalyysin esimerkkikaavio

Liite 5 Esimerkkikaavio ryhmittelystä ja abstrahoinnista

Liite 6 Tutkimuslupa

Liite 7 Sisällön analyysin vaiheet -kaavio

Liite 1 Saatekirje

Arvoisa vastaanottaja,

Teidät on valittu Laurea-ammattikorkeakoulussa tehtävään opinnäytetyötutkimukseen, joka toteutetaan yhteistyössä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen sekä Turun vankilan kanssa. Tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa vankiryhmänne käsityksiä rikoksesta. Tutkimuksella on tavoitteena ymmärtää rikostyyppiänne ilmiönä Teidän kokemuksienne kautta, sekä kehittää rangaistusajan kuntoutustoimintaa ja vähentää uusintarikollisuutta.

Tutkimus toteutetaan haastatteluna Turun vankilassa lokakuun 2011 alussa, tarkempi päivämäärä ilmoitetaan myöhemmin. Haastattelut nauhoitetaan aineiston analysoinnin helpottamiseksi, nauhoitteita ei luovuteta kolmansille osapuolille ja nauhoitteet hävitetään tutkimuksen päätyttyä. Kaikki haastatteluissa antamanne tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa tutkimuksesta.

Haastattelu on kertaluontoinen ja on kestoltaan noin 30-60 minuuttia. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä päätöksenne osallistua tai olla osallistumatta vaikuta mitenkään rangaistusaikanne kuluun. Toivomme kuitenkin, että haluatte olla mukana kehittämässä ja parantamassa vankiryhmänne kuntoutustoiminnan vaikuttavuutta. Haastattelu on kohdistettu pieneen vankiryhmään, jolloin juuri Teidän kokemuksenne ja käsityksenne rikoksesta on merkittävä.

Erityisohjaaja Leena Toivaselle osoitetulla asioimislomakkeella voitte vahvistaa osallistumisenne tutkimukseen, sekä esittää haastattelua koskevia kysymyksiä.

Avustanne etukäteen kiittäen,

Ina Siltanen ja Saija Vähäkuopus

Rikosseuraamusalan koulutusohjelma
Laurea-ammattikorkeakoulu

Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen saanut tietoa Ina Siltasen ja Saija Vähäkuopuksen opinnäytetyötutkimuksesta (Seksuaalirikoksesta tuomittujen käsityksiä rikoksestaan) ja sen tavoitteista.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia ja henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon. Haastattelussa esille tulevat minua koskevat tiedot ovat luottamuksellisia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa hoitooni tai asiakassuhteeseeni.

Kaikki minua koskevat tiedot hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Päivämäärä ____/____ 2011 ja paikka _____

_____

Suostumuksen antajan nimi ja nimenselvennys

Tästä suostumus-asiakirjasta on laadittu kaksi (2) samansisältöistä ja samansanaista kappaletta, joista yksi kappale annetaan suostumuksen antajalle ja yksi kappale jää tutkimuksen toteuttajille (Ina Siltaselle ja Saija Vähäkuopukselle).

Liite 3 Seksuaalirikokset Suomen laissa

Seksuaalirikokset Suomen laissa

1 § Raiskaus

Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.

2 § Törkeä raiskaus

Jos raiskauksessa

- 1) aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,
- 3) rikos tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai
- 4) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla

ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä raiskauksesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

3 § Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

Jos raiskaus, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikosentekijä on tuomittava pakottamisesta sukupuoliyhteyteen vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Pakottamisesta sukupuoliyhteyteen tuomitaan myös se, joka muulla kuin 1 §:n 1 momentissa mainitulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen.

Yritys on rangaistava.

4 § Pakottaminen seksuaaliseen tekoon

Joka väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen ryhtymään muuhun kuin 1 §:ssä tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava pakottamisesta seksuaaliseen tekoon sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Pakottamisesta seksuaaliseen tekoon tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, saa hänet ryhtymään 1 momentissa tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. (13.5.2011/495)

Yritys on rangaistava.

5 § Seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

1) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,

2) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsymättömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsymättömyyttä,

3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt, tai

4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä, on tuomittava seksuaalisesta hyväksikäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

2 momentti on kumottu L:lla 13.5.2011/495.

Yritys on rangaistava.

6 § Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremmalla lapsella, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava.

7 § Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Jos

1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremmalla lapsella tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka

2) lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä

a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 a § Rajoitussäännös

Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa,

joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa.

8 a § Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomitaan myös se, joka käyttää 1 momentissa tarkoitettuja seksuaalipalveluja, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen.

Yritys on rangaistava.

8 b § Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin

Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvataallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla taikka esiintymään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun rikoksen yritys on rangaistava.

Luku 17 22 § Sukupuoliyhteys lähisukulaisten kesken

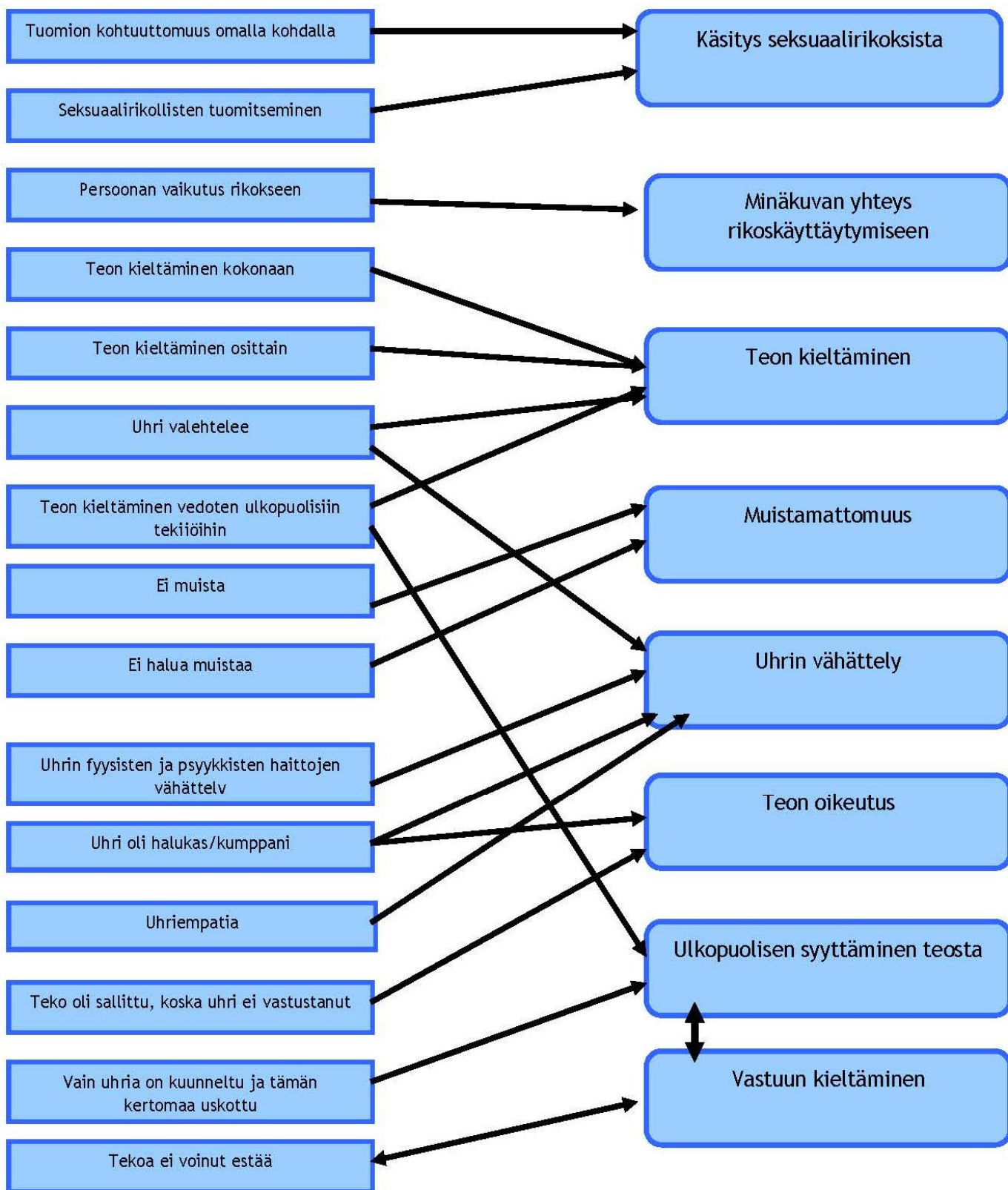
Joka on sukupuoliyhteydessä oman lapsensa tai tämän jälkeläisen kanssa, oman vanhempansa tai tämän vanhemman tai isovanhemman kanssa taikka veljensä tai sisarensa kanssa, on tuomittava sukupuoliyhteydestä lähisukulaisten kesken sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Sukupuoliyhteydestä lähisukulaisten kesken ei tuomita henkilöä, joka on ollut sukupuoliyhteydessä oman vanhempansa tai tämän vanhemman kanssa ollessaan kahdeksaatoista vuotta nuorempi, eikä henkilöä, joka on pakotettu tai lainvastaisesti taivutettu sukupuoliyhteyteen.

Liite 4 Sisällönanalyysin esimerkkikaavio

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY-ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
"En tiedä seksirikoksista, koska en ole sellaiseen syyllistynyt" (H5)	En ole syyllistynyt rikokseen	Teon kieltäminen	Kieltäminen	KOGNITIIVISET PROSESSIT
"Olen oikeusmurhan uhri" (H6)	Olen syytön			
"kyllä minut olisi siellä nähty, jos mä oisin siellä ollu. Se on ihan mahdotonta" (H3)	Tekoa ei voinut tapahtua			
"lasten lähisukulainen asui, just alapuolella, joka kävi joka päivä siinä...tommosta ei ois päässy missään vaiheessa edes toteuttaa salaa..." (H5)				
"se toinen osapuoli valehtelee oikeudessa" (H6)	Uhri valehtelee			
"Voiko semmosta olla, tuommosta niinkun, on niinku sairaanloista, vilkas mielikuvitus ja hyvä valehtelmaan, onhan niitä kai semmosiakin" (H5)				
"Sitten on muuten semmoisia että minä tiedän, vaikka en muista mitään, niin kyllä minä itseni tunnen" (H6)	En muista, mutta tiedän etten tekisi sellaista	Muistamattomuus		
"Minä en muista siitä niin paljoa, niinkuin ei hänkään muista" (H6)	En muista			
"Kyllähän mä silloin tiesin, että se on väärää, mutta sanotaanko niin, ttä mä en tajunnu kuitenkaan riittävän hyvin sitä tilannetta että semmonen on tuomittava teko" (H4)	En ymmärtänyt teon vakavuutta	Teon oikeuttaminen		

Liite 5 Esimerkkikaavio ryhmittelystä ja abstrahoinnista

Liite 6 Tutkimuslupa

Päätös

28.9.2011

39/332/2011

Ina Siltanen
Metsäpuonkuja 13 b 18
00630 Helsinki

Saija Vähäkuopus
Akarapolku 2 a 262
01370 Vantaa

Hakemuksenne 25.8.2011

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan koulutusohjelman opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajina ovat yliopettajat Teemu Rantanen ja Nina Nurminen.

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Opinnäytteen tarkoituksena on tutkia seksuaalirikoksesta tuomittujen käsityksiä rikoksestaan.

Tutkimuksen kohderyhmä

Turun vankilaan sijoitetut seksuaalirikoksesta tuomitut vangit.

Tutkimuksen toteutus

Haastattelut lokakuussa 2011.

Lupahakemus

Haette tutkimuslupaa opinnäytteen suorittamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti.

Tutkimuksen yhteyshenkilöinä toimii apulaisjohtaja Inga Grönlund Turun vankilasta. Käytännön järjestelyt opinnäytteen toteuttamiseksi sovitaan hänen välityksellä.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity suostumus. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilaosastojen muulle toiminnalle.

Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuo-

Kävntiosoite

Postiosoite

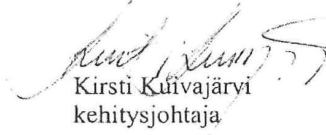
Puhelin

Teleksoite

Sähköpostiosoite

listen käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Turun vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VAN-TAA). Hankkeesta tulee myös lähettää tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista tiivistelmän internet-sivuillaan.

Kirsti Kuivajärvi
kehitysjohtaja

Peter Blomster
tutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja Sauli Hautakangas
Turun vankilan johtaja Anna Arola-Järvi
Turun vankilan apulaisjohtaja Inga Grönlund
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kirjastonhoitaja Silja Rekomaa

Liite 7 Sisällön analyysin vaiheet -kaavio

